

The
Economist

Εκδόθηκε με την αποκλειστική άδεια
του *The Economist* από τη:

hazlis & rivas

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟ 2023

Στην **ELPEDISON**, ενορχηστρώνουμε καθημερινά
έναν ολόκληρο κόσμο καινοτομίας για έναν κοινό σκοπό,
τη βιώσιμη ανάπτυξη.

elpedison
Δίπλα σας με όλη μας την ενέργεια

Η ELPEDISON οδηγεί την «πράσινη» ενεργειακή μετάβαση

Η ELPEDISON, ο πρώτος ανεξάρτητος παραγωγός ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα και κορυφαίος προμηθευτής ρεύματος και φυσικού αερίου, διασφαλίζει μία διαδικασία ηλεκτροπαραγωγής φιλική προς το περιβάλλον, με τις δύο μονάδες της στην Θήβη Βοιωτίας και στην Θεσσαλονίκη, που χρησιμοποιούν ως καύσιμο αποκλειστικά φυσικό αέριο. Με συνέπεια στην καθημερινή της δέσμευση να παράγει και να προμηθεύει ηλεκτρική ενέργεια με ασφάλεια, αλλά και με τις εισαγωγές υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) που πραγματοποιεί, η ELPEDISON συνεισφέρει σημαντικά, χρόνια τώρα, στην ενεργειακή επάρκεια και ασφάλεια της χώρας. Επιπλέον, πρωταγωνιστεί στον τομέα της χονδρικής εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, στην ευρύτερη αγορά της ΝΑ Ευρώπης.

Σκοπός της ELPEDISON η Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η ELPEDISON λειτουργεί καθημερινά με τρόπο που συμβάλλει στη μείωση εκπομπών ρύπων, στην προστασία του περιβάλλοντος, στην επιστροφή αξίας στην κοινωνία, και στη διασφάλιση της εταιρικής διακυβέρνησης και επιχειρηματικής ηθικής. Έτσι, συνεισφέρει στην επίτευξη πολλών εκ των στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών για το 2030, όπως «φθηνή και καθαρή ενέργεια», «υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή», «δράση για το κλίμα», «ζωή στη στεριά», «αξιοπρεπής εργασία & οικονομική ανάπτυξη» και «ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί».

Η ELPEDISON, αποτελεί ηγετική δύναμη στην παροχή κορυφαίων ενεργειακών προϊόντων και λύσεων, έχοντας την καινοτομία βαθιά στο DNA της. Με σημαντικές και διαρκείς επενδύσεις τεχνολογικής αναβάθμισης, συμβάλλει δυναμικά στον δρόμο προς την «πράσινη» μετάβαση και τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας. Μέσω της μακράς εμπειρίας της και της διεθνούς τεχνογνωσίας της, η Εταιρεία σχεδιάζει και προσφέρει καινοτόμες υπηρεσίες υψηλών προδιαγραφών, με στόχο τη σημαντική μείωση του κόστους ενέργειας των πελατών της, τη βελτιστοποίηση της ενεργειακής τους κατανάλωσης, καθώς και τη μείωση του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος. Συγκεκριμένα, η Εταιρεία παρέχει λύσεις με σκοπό την εφαρμογή έξυπνων και στοχευμένων παρεμβάσεων, μέσω των οποίων επιτυγχάνεται βελτιστοποίηση της ενεργειακής απόδοσης, και μακροχρόνια εξοικονόμηση ενέργειας και κόστους. Παράλληλα, εξασφαλίζεται σημαντικά χαμηλότερη εκπομπή ρύπων από τον εκάστοτε τελικό χρήστη, επιτρέποντας σε κάθε πελάτη να συμβάλλει και αυτός, από την πλευρά του, στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Πιστοποιήσεις & Διακρίσεις

Η ELPEDISON συνεργάζεται με διάφορους διεθνείς οργανισμούς, φορείς πιστοποίησης και κοινωνικούς εταίρους, ώστε η δραστηριότητά της να συνδυάζεται με την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων της, την προστασία του περιβάλλοντος και την επιστροφή αξίας στην κοινωνία. Το γεγονός αυτό αναγνωρίζεται και με εταιρικές διακρίσεις και βραβεύσεις, όπως το Βραβείο CRI Silver για το κοινωνικό έργο της Εταιρείας και τον Έπαινο στην κατηγορία Περιβάλλον από το Ινστιτούτο Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Επιπλέον, η Εταιρεία έλαβε την Πιστοποίηση «Great Place to Work» για το έτος 2022-2023, μετά την ολοκλήρωση της Έρευνας Best Workplaces, κερδίζοντας την αναγνώριση για τις πρακτικές που ακολουθεί σε θέματα ανθρώπινου δυναμικού. Παράλληλα, της απονεμήθηκε το βραβείο Corporate Superbrands Award 2021-2022, στην κατηγορία Ενέργεια & Ανακύκλωση. Τέλος, σε ό,τι αφορά τις πιστοποιήσεις, η Εταιρεία κατέχει τα ISO 9001-2015 (Quality Management System), ISO 14001-2015 (Environmental Management System), ISO 45001-2018 (Occupational Health & Safety Management System) και ISO 50001-2018 (Energy Management System).

«Ενεργοποιούμε» σήμερα, το αύριο

Η ELPEDISON «ενεργοποιεί» ένα καλύτερο μέλλον για την ελληνική κοινωνία και το περιβάλλον, με το ολοκληρωμένο της πρόγραμμα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης «ELPEDISON ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΩ για την Κοινωνία» και «ELPEDISON ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΩ για το Περιβάλλον». Στόχος του προγράμματος είναι να επιβεβαιώσει την πάγια δέσμευσή της να βρίσκεται καθημερινά δίπλα στον κάθε πολίτη, με όλη της την ενέργεια. Η ELPEDISON, μέσω του προγράμματος «ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΩ» υποστηρίζει τοπικές κοινότητες που αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις καθώς και οικονομικά ασθενείς ομάδες. Επιπλέον, υποστηρίζει τους Νέους και τα Παιδιά ενώ, μέσω στοχευμένων δράσεων, εκπαιδεύει διαρκώς την κοινωνία σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, την ενεργειακή αποταμίευση και την ενεργειακή απόδοση.

Riviera Tower - The Ellinikon

Μαζί μεγαλώνουμε

Στη Lamda Development εδώ και 15 χρόνια χτίζουμε συνήθειες, δημιουργούμε σχέσεις και μοιραζόμαστε εμπειρίες πρωτόγνωρες για τα ελληνικά δεδομένα.

Οραμά μας να συνεχίζουμε να μεγαλώνουμε μαζί σας, σχεδιάζοντας έργα που αναβαθμίζουν τη ζωή μας για ένα μέλλον καλύτερο και βιώσιμο, στο οποίο πρόσβαση θα έχουν όλοι.

MEDITERRANEAN
COSMOS

Ολυμπιακό Μουσείο
Αθηνών
Athens Olympic Museum

EXPLORE

lamdadev.com

Το μέλλον είναι ήδη εδώ.

Αύξηση της ισχύος σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας με στόχο το μερίδιό μας το 2026 να ανέλθει στο 40% της χώρας.

Άμεση τοποθέτηση 1.000 σταθμών φόρτισης σε όλη την Ελλάδα που θα αυξηθούν σε 10.000 μεσοπρόθεσμα.

Νέα πρόσθετη υπηρεσία GreenPass που εγγυάται στους καταναλωτές πως όση ενέργεια καταναλώνουν, τόση παράγεται για εκείνους από ανανεώσιμες πηγές.

Σημαντική μείωση της λιγνιτικής παραγωγής κατά 49% μεταξύ 2019 και 2021.

Ένα με το μέλλον
dei.gr

ΟΜΙΛΟΣ ΕΛΛΑΚΤΩΡ

Επενδύουμε σε έναν σύγχρονο και βιώσιμο κόσμο.

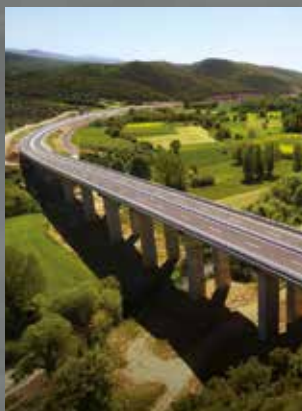
Ο Όμιλος ΕΛΛΑΚΤΩΡ είναι ένας από τους μεγαλύτερους ομίλους σύγχρονων έργων Υποδομής, Ενέργειας και Περιβάλλοντος στην Ελλάδα και ένας εκ των κορυφαίων στη ΝΑ Ευρώπη. Με διεθνή παρουσία και στρατηγικές επενδύσεις στους τομείς της Κατασκευής, των Παραχωρήσεων, του Περιβάλλοντος, των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και της Ανάπτυξης Ακινήτων, θέτει τις βάσεις για τη δημιουργία μιας σύγχρονης χώρας. Συνδυάζοντας τα 70 έτη ιστορίας, την τεχνογνωσία των ανθρώπων του και την καινοτόμα φιλοσοφία του, ο Όμιλος ΕΛΛΑΚΤΩΡ επιχειρεί με περιβαλλοντική και κοινωνική συνείδηση, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και στοχεύοντας στη συνεχή δημιουργία προστιθέμενης αξίας για το σύνολο της κοινωνίας.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

Δημιουργεί σύγχρονα έργα υψηλής αρτιότητας που συμβάλλουν στην εξέλιξη του κλάδου των υποδομών.

ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

Ανοίγει το δρόμο σε μεγάλα έργα Παραχώρησης.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Λειτουργεί σύγχρονες μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων & παραγωγής ενέργειας με τεχνολογίες αιχμής.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

Αναπτύσσει σύγχρονα επενδυτικά έργα οικιστικής, εμπορικής & τουριστικής ανάπτυξης.

ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Επενδύει στην ανάπτυξη, την κατασκευή και τη λειτουργία έργων ΑΠΕ με σεβασμό στο περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες.

Περιεχόμενα

15

11 Από τον αρχιουντάκτιν

ΗΓΕΤΕΣ

- 15 Τρία παγκόσμια σοκ
17 Η υπαρκτή ευκαιρία της Ουκρανίας
18 Η επώδυνη χρονιά του Xi
20 Τραπεζίτες εναντίον προϋπολογισμών
21 Μαθήματα για αυταρχικούς ηγέτες
24 Μια νέα εποχή για την ενέργεια
25 Το τέρας του στασιμολιπθωρισμού
26 Επικαιροποιώντας τους εθνικούς ύμνους

ΕΝΑ ΣΚΙΤΣΟ ΓΙΑ ΤΟ 2023

- 28 Ο νέος χρόνος σε χρώμα

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΟ 2023

- 29 Ένας οδηγός για τη νέα χρονιά

ΥΠΕΡ-ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

- 32 Προβλέψεις για σημαντικά γεγονότα

ΕΥΡΩΠΗ

- 35 Σενάρια για την Ουκρανία
36 Τα επόμενα βήματα της Ρωσίας
37 Ποιος πληρώνει για την ειρήνη;
38 Η μάσχα του πληθωρισμού
39 Η Τουρκία κλείνει τα 100
39 Το τοπίο στην Ισπανία
40 Η πραγματική Georgia Meloni

ΒΡΕΤΑΝΙΑ

- 43 Η περιστρεφόμενη πόρτα του Νο 10
44 Ο μεγάλος ασθενής της Ευρώπης

43

- 45 Μια νέα ενεργειακή στρατηγική
48 Νόμος και αταξία
49 Το άρρωστο NHS
49 Γαλαζοαίματοι και shopping
50 Η Nicola Sturgeon για τη σκωτική ανεξαρτησία

ΗΝΘΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ

- 53 Παρακολουθήστε τις μεγάλες πολιτείες
54 Πολιτική στην κόψη του ξυραφιού
55 Ζητήματα ηγεσίας
56 Επανεπιβεβαιώνοντας την εξουσία
57 Πτώση, όχι κρίση
60 Η επιλογή σχολείου ενισχύεται
61 Roe vs Wade: η αντίδραση
61 Πόλεμοι των λύκων
62 Το νερό γίνεται πιο σπάνιο
63 Ο Eric Adams για την αντιμετώπιση της στεγαστικής ανασφάλειας

ΥΠΟΔΟΧΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

- 65 Ο Λούλα επιστρέφει
66 Οι Κουβανοί «ψηφίζουν»
67 Κλίνοντας προς τα δεξιά
68 Η ενεργειακή πολιτική του Μεξικού
69 Τερματίζοντας τον πόλεμο κατά των ναρκωτικών
70 Η Mia Mottley για την πρώτη γραμμή της κλιματικής κρίσης

ΑΣΙΑ

- 73 Η άσχημη χρονιά της Ν. Ασίας
74 Κρίκετ αλά Modi
75 Η αναδιамόρφωση της Ινδίας
76 Τα βάσανα του Αφγανιστάν
76 Σημεία ανάφλεξης άξια προσοχής
77 Οι τιμές των ακινήτων υπό κατάρρευση
78 Οι δεσποτικοί ηγέτες επιστρέφουν

75

- 80 Η πόλη του Jokowi
81 Η Mori Masako για τις γυναίκες και την οικονομία της Ιαπωνίας

ΚΙΝΑ

- 83 Αχαρτογράφητα ύδατα
84 Το κινεζικό προσπέραςμα
85 Δύσκολες εξωτερικές σχέσεις
86 Η σκιά πάνω από την Ταϊβάν
87 Οι γυναίκες υψώνουν τη φωνή τους
88 Η Feng Yuan για τον θυμό των γυναικών στην Κίνα

ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

- 91 Οι συμμαχίες αλλάζουν
92 Πνιγμένοι στα χρέη
93 Η φθίνουσα επιρροή της Ρωσίας
94 Το Ιράν σε σταυροδρόμι

ΑΦΡΙΚΗ

- 97 Ενέργεια και πείνα
98 Εκλογές άξιες προσοχής
99 Η Νιγηρία δυσκολεύεται
100 Η Vanessa Nakate για τη φτώχεια και το κλίμα
102 Η επικίνδυνη Ερυθραία
103 Ο Kuseni Dlamini για την επαναφορά της ηπείρου

ΔΙΕΘΝΗ

- 105 Η Ινδία προσηπνά την Κίνα
106 Τα δεινά των κλιματικών προσφύγων
107 Κλιματική διπλωματία
108 Οι ΗΠΑ και οι συμμαχίες τους
109 Πώς τα πήγαμε το 2022
110 Η επαπειλούμενη κρίση λιμού
112 Ο Sal Khan για την επανεφεύρεση της εκπαίδευσης

115

ΚΑΤΑΛΑΒΕ ΤΟ

- 115 Μια ειδική ενότητα για το σημαντικό λεξιλόγιο του 2023

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

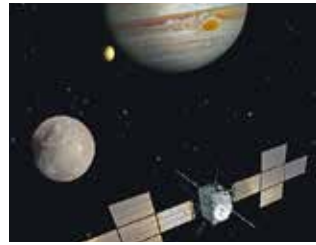
- Μια παγκόσμια συλλογή στοιχείων από το The Economist Intelligence Unit
122 Προβλέψεις για 81 χώρες
132 Προβλέψεις για 15 βιομηχανίες

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

- 137 Το υδρογόνο ανεβαίνει
138 Big Tech: νικητές και ηττημένοι
139 Εκτόξευση στην Ευρώπη
140 Κίνητρα στον χώρο εργασίας
141 Τεχνολογικοί πόλεμοι χωρίς ανακωχή
142 Εταιρείες και ακτιβισμός
144 Ανασχεδιάζοντας τη μόδα
144 Η εκδίκηση των ταξιδιωτών απογειώνεται
145 Η Roz Brewer για την αναθεώρηση της επιχειρηματικής κουλτούρας
146 Τα ESG διαχωρίζονται
147 Ηλεκτρικά ημφορπηγά
148 Ο Kim Povlsen για τον κρίσιμο ρόλο των ρομπότ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

- 150 Δαμάζοντας τον πληθωρισμό
151 Μικρές προσδοκίες
152 Επιστρέφουν οι ταύροι;
153 Ο χειμώνας των κρυπτονομισμάτων
154 Ενεργειακές αγορές
154 Το ψηφιακό γουάν της Κίνας
155 Οικονομία του τζακούζι
156 Ο Tayo Oviosu για το υποσχόμενο fintech της Αφρικής

150

159

161

172

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

- 159 Η μαγεία των μανιταριών
- 160 Εμβόλια vs παραλλαγές
- 161 Οι διαστημικές αποστολές εκτοξεύονται
- 162 Έρχεται το metaverse;
- 164 Σεξουαλική θεραπεία
- 164 Χαίρε, ιπτάμενο ταξί
- 165 Πόλεμος και καινοτομία
- 166 Ο Jack Hidary για την κβαντοϋπολογιστική

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

- 169 Διαπολιτισμική συνεργασία
- 170 Εκθέσεις αξίες προσοχής
- 172 Το επόμενο επεισόδιο του Χόλλιγουντ
- 173 Μια πανδαισία νέων ταινιών
- 174 Το Saudiwood αναπτύσσεται
- 174 Κάθετη διαμονή στο Κίτο
- 176 Ο Brian Eno για έναν συνασπισμό υπέρ της σωτηρίας του πλανήτη

ΣΕ ΓΡΑΦΗΜΑ

- 177 Τρίτος χρόνος για το La Niña

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

- 179 Το τελευταίο μπι για τους ταμίες των σούπερ μάρκετ

ΕΛΛΑΔΑ

- Σύνταξη-συντονισμός της ενότητας: Hazlis & Rivas
- 181 Η Ελλάδα της σταθερότητας, της συνέπειας και της συνέχειας
- 183 Η αλλαγή είναι η μόνη ασφαλής επιλογή
- 185 Προτάσεις για δίκαιη κοινωνία και βιώσιμη οικονομία
- 187 Οικονομική πολιτική που απαντά στις προκλήσεις
- 189 Το στοίχημα της σταθερότητας στην Ανατολική Μεσόγειο

190 Η ελληνική οικονομία το 2023

- 191 Αντίρροπες δυνάμεις
- 193 Έτος εκλογών και εξελίξεων
- 195 Οι χαμπλές προσδοκίες
- 196 Η ανθεκτικότητα στο σύγχρονο σύστημα υγείας
- 197 Οι κατασκευές στη δεκαετία του απρόβλεπτου
- 199 Η άλλη όψη του (ψηφιακού) νομίσματος
- 200 «Πάντων χρημάτων μέτρον άνθρωπος»: 2023
- 203 Οδική ασφάλεια: κλειδί για τη βιώσιμη ανάπτυξη
- 204 Περί ψηφιακής αυτογνωσίας
- 207 Το θαύμα των μικρών μουσείων

ΚΥΠΡΟΣ

- Σύνταξη-συντονισμός της ενότητας: Hazlis & Rivas
- 209 Ολοκλήρωση πορείας
- 211 Χρονιά σταθμός για την Κύπρο
- 212 Δυνατή οικονομία για κοινωνικό κράτος
- 213 Ενεργοποιώντας τις δυνατότητες της Κύπρου
- 216 ΗΠΑ-Κύπρος: ενδυναμωμένη συνεργασία
- 217 Οι προκλήσεις του 2023
- 220 Το επενδυτικό σκηνικό
- 221 Η επιχειρηματική κοινότητα ως μεταρρυθμιστής
- 223 Ο σωστός σχεδιασμός
- 225 Ελκυστικότητα vs αβεβαιότητα
- 227 Ανδροκρατούμενη πολιτεία
- 229 Μετα-πρώιμος ψηφιακός νομαδισμός

ΕΚΔΟΤΗΣ-ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Tom Standage ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΥΝΤΑΞΗΣ Yvonne Ryan ΑΝΑΠΛ. ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ Rob Gifford, Leo Abruzzese, ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ: Alasdair Ross ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ: Martin Adams, ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ-ART DIRECTION: Mike Kenny ART DIRECTOR: Anrita Wright, ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ: Matt McLean, Elizabeth Lees, ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣ: Seb Agresti, Alvaro Bemis, Jordan Andrew Carter, Matt Chase, Christiana Couceiro, Ellie Foreman-Peck, Ryan Gillet, Mike Haddad, Mark Harris, Kevin "KAL" Kallaigher, Sam Kerr, Vincent Kilbride, Patrick Leger, Mark Long, Celina Pereira, Isabel Vargas, Mojo Wang, EPEYNA: Lisa Davies, David Griffiths, David McKeelvey, Christopher Wilson

Η Hazlis & Rivas έχει την αποκλειστική άδεια του The Economist για την έκδοση "The World Ahead 2023" για την Ελλάδα και την Κύπρο.
ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΥΜΒΟΥΛΟΣ: Νεκταρία Ποσορίθραμ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΞΙΑ: Κατερίνα Ποσορίθραμ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Βασίλης Κωστόλας ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Γρηγόρης Λάμπου, Ανδρέας Ακρίτος, Πάρις Δάγλος, Αλέξανδρος Φιλίππιδης, Μαρία Τσατσαρώνη ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Πάρις Δάγλος, Αλέξανδρος Φιλίππιδης ART DIRECTOR: Γιάννα Θεοδωρού ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Κατερίνα Ποσορίθραμ, Πάρις Δάγλος ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΤΜΗΜΑ: Κωνσταντίνος Σαρλής, Παναγιώτης Τσοπαράς

Φωτογραφικές πηγές: ΕΣΦ/ΥΛΑΟ: credit: Israel G Vargas, ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗ: Portrait of Tom Standage Credit: Patrick Leger, HFETE: ©Seb Agresti, ©Seb Agresti, ©1353005396 Frederic Legrand - COMEO/Shutterstock.com, ©13038161v Iranian Presidency/ZUMA Press Wire/Shutterstock.com, ©Seb Agresti, DRAWING ON: ©Kevin ("KAL") Kallaigher, ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ: Commissioned illustrations: Ryan Gillet, EYPDTH: ©Mark Harris, ©Mark Harris, ©356119655 trabantos/Shutterstock.com, ©209690887 GraphicPhotoArt/Shutterstock.com, ©2207681965 Alessia Plerdomenico/Shutterstock.com, BPETANIA: ©Ellie Foreman-Peck, ©2109346172 Cloudy Design/Shutterstock.com, ©1977025349 Jessica Girvan/Shutterstock.com, ©1671921100 Alex Yeung/Shutterstock.com, ©Sam Kerr, ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ: ©Israel G Vargas, ©1608793396 lev radin/Shutterstock.com, ©Israel G Vargas, ©1018972291 gmeland/Shutterstock.com, ©682243930 Bob Kom/Shutterstock.com, ©2155799971 Longfin Media/Shutterstock.com, ©1912492429 Volodymyr Burdiak/Shutterstock.com, ©Sam Kerr, ΥΠΟΛΟΙΠΤΟ ΑΜΕΡΙΚΗΣ: ©1825855298 Salyty/Shutterstock.com, ©1446010379 David Moreno Hernandez/Shutterstock.com, ©Jordan Andrew Carter, ©2211209331 Octavio Hoyos/Shutterstock.com, ©Sam Kerr, AZIA: ©561789751 Kzenon/Shutterstock.com, ©Mark Long, ©193641008 arindambanerjee/Shutterstock.com, ©2186450871 Waheedullah Jahesh/Shutterstock.com, ©545125204 hotsum/Shutterstock.com, ©217238649 syahninggilu/Shutterstock.com, ©2127384500 Skorzewiak/Shutterstock.com, ©Sam Kerr, KINA: ©Cristiana Couceiro, ©2064350984 FOTOGRIIN/Shutterstock.com, ©1250814082 Bumble Dee/Shutterstock.com, ©2125077368 Javani/Shutterstock.com, ©Sam Kerr, ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ: ©342945410 Kelyalyaynen/Shutterstock.com, ©2203281639 Mohassen/Shutterstock.com, ©ΑΦΡΙΚΗ: ©323096696 gaborbashi/Shutterstock.com, ©2173602209 Tolu Owoseye/Shutterstock.com, ©Sam Kerr, ©Celina Pereira, ΔΙΕΘΝΗΣ: ©183220590 SK Hasan Ali/Shutterstock.com, ©1071542628 Melin Cevidet Telsen/Shutterstock.com, ©Matt Chase, ©Mark Long, ©1418708432 panitarphoto/Shutterstock.com, ©Sam Kerr, ΚΑΤΑΛΑΒΕ ΤΟ: ©Alvaro Bemis, ΧΩΡΕΣ: ©Sam Kerr, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ: ©Mike Haddad, ©Mike Haddad, ©Mike Haddad, ©Naves_Ba/Shutterstock.com, ©Jeremy Sale/Shutterstock.com, ©Mike Haddad, ©Courtesy of Ford Motor Company, ©Sam Kerr, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ©Vincent Kilbride, ©1424706188 petensreibermedia/Shutterstock.com, ©Vincent Kilbride, ©2026957952 Andrey Sharplio/Shutterstock.com, ©Vincent Kilbride, ©Sam Kerr, ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ: ©Mojo Wang, ©1732787165 BlackDorianstock/Shutterstock.com, ©Spacecraft: ESA/ATG medialab; Jupiter: NASA/ESA/J. Nichols, (University of Leicester); Ganymede: NASA/JPL; Io: NASA/JPL/University of Arizona; Callisto and Europa: NASA/JPL/DLR, ©2089253944 Viacheslav Lopatin/Shutterstock.com, ©Mojo Wang, ©Courtesy of Joby Aviation ©Mojo Wang, ©Mojo Wang, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ: ©1180960672 surajit_shutter/Shutterstock.com, ©452826808 Everett Collection/Shutterstock.com, ©679884754 4kclips/Shutterstock.com, ©1585275406 Silvia Elizabeth Pangaro/Shutterstock.com, ©281819555 Eugenio Marongiu/Shutterstock.com, ©Sam Kerr, ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ: ©56796889 RetroClipArt/Shutterstock.com, ΕΛΛΑΔΑ: ©Γραφείο Πρωθυπουργού της Ελλάδος, ©Andrea Bonetti, ©Αλέξανδρος Μιχαηλίδης, ©1572053530 Cameris/Shutterstock.com, ©1531931201 Julia Ardaran/Shutterstock.com, ©2194032411 ABARONS/Shutterstock.com, ©2217879507 Fit Studio/Shutterstock.com, ©1279492897 metamworks/Shutterstock.com, ©779182138 yuttana Contributor Studio/Shutterstock.com, ©1062446840 solarsenev/Shutterstock.com, ©747280780 ozmirzo/Shutterstock.com, ©42359248 Janaka Dhamasena/Shutterstock.com, ©1619958799 Jenny Stum/Shutterstock.com, ©1187538454 metamworks/Shutterstock.com, ©1661960224 Triff/Shutterstock.com, φωτογραφικό αρχείο Μουσείου Σολωμού & Επιστημονών Ζακυνθίου, ΚΥΠΡΟΣ: ©Μαρία Χαραλδοπούλου, Προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας, ©2175346535 BOLDG/Shutterstock.com, ©2108443907 Drazdel/Shutterstock.com, ©220595497 Pixfiction/Shutterstock.com, ©1675069144 J_UK/Shutterstock.com, ©1828586450 Monster Ztudio/Shutterstock.com, ©1007715772 Marian Weyo/Shutterstock.com, ©1918493519 Jirapong Manustrong/Shutterstock.com, ©1939640107 FOTOGRIIN/Shutterstock.com, ©1046813986 13_Phukod/Shutterstock.com, ©1670760397 Salivanchuk Semen/Shutterstock.com, ©1903865812 Jaem Prueangwet/Shutterstock.com

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΝΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ, ΔΙΑΝΟΜΗ: ΑΡΤΟΣ Α.Ε.

Για την Ελλάδα η παρούσα έκδοση κυκλοφορεί στις 28 Ιανουαρίου 2023 με την εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ Σαββατοκυριακό. Για την Κύπρο η παρούσα έκδοση διανέμεται δωρεάν στα μέλη του ΚΕΒΕ.

© 2022 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved. Neither this publication nor any part of it may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of The Economist Newspaper Limited.

Where opinion is expressed it is that of the authors and does not necessarily coincide with the editorial views of the publisher or The Economist.

All information in this magazine is verified to the best of the authors' and the publisher's ability. However, The Economist Newspaper Limited does not accept responsibility for any loss arising from reliance on it.

©2023 Hazlis & Rivas για τις ενότητες «Ελλάδα» και «Κύπρος». Όλα τα δικαιώματα προστατεύονται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία για την πνευματική ιδιοκτησία. Αναγορεύεται η αναδομική και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, είτε σε ολόκληρη την έκδοσή του είτε σε οποιοδήποτε τμήμα αυτής, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονικό ή οποιοδήποτε άλλο μορφή, με κάθε μέσο, μηχανικό, φωτοτυπικό, αναγραφόμενο ή αλλιώς, καθώς και η φωτοαντιγραφή του με οποιοδήποτε τρόπο, χωρίς την προηγούμενη γραπτή άδεια της Hazlis & Rivas. Όπου εμφανίζονται γινόμενα είναι αυτές των συγγραφέων και δεν συμφωνούν απαραίτητα με τις απόψεις του εκδότη ή του The Economist Newspaper Limited ή της Hazlis & Rivas. Οστού, ούτε ο Economist Newspaper Limited ούτε η Hazlis & Rivas δεν αναλαμβάνουν οποιοδήποτε ευθύνη για οποιοδήποτε ανεπιθύμητο ζήτημα προκύψει από τη δημοσίευσή τους αυτού.

ΠΑΜΕ
ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ψηλά

Ηγετική θέση, σε γερά θεμέλια.

Ο Όμιλος ΑΒΑΞ αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους κατασκευαστικούς ομίλους της χώρας, με πρωταγωνιστική παρουσία, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, στους επιχειρηματικούς τομείς των κατασκευών, της ενέργειας και των έργων παραχώρησης.

Χάρη στη μακροχρόνια εμπειρία και τεχνογνωσία του, ο Όμιλος έχει καταφέρει να αναπτύξει μια πολύπλευρη και, ταυτόχρονα, παραγωγική δραστηριότητα, που εκτείνεται από την κατασκευή μεγάλων και σύνθετων έργων υποδομών έως την παραγωγή και διάθεση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

Μέσα από τις θυγατρικές του, ΕΤΕΘ, Volterra, AVAX Development, AVAX International, AVAX Task, Auteco και Μαρίνα Αθηνών, ο Όμιλος ΑΒΑΞ συνεχίζει σταθερά την αναπτυξιακή του πορεία και τη δέσμευσή του κάθε έργο που φέρει την υπογραφή του να αποτελεί σημείο αναφοράς και να εκσυγχρονίζει την καθημερινότητα των πολιτών και την εικόνα της χώρας.

Ο Κόσμος το 2023

Από τον αρχισυντάκτη

ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΔΥΟ χρόνια κατά τα οποία η πανδημία ήταν η δύναμη που διαμόρφωνε το άμεσο μέλλον, ο κύριος μοχλός των εξελίξεων τώρα είναι ο πόλεμος στην Ουκρανία. Τους επόμενους μήνες ο κόσμος θα πρέπει να αντιμετωπίσει το απρόβλεπτο γύρω από τον αντίκτυπο της σύγκρουσης στη γεωπολιτική και την ασφάλεια, τον αγώνα για τον έλεγχο του πληθωρισμού, το χάος στις αγορές ενέργειας και την αβέβαιη μεταπανδημική πορεία της Κίνας. Αυτό που περιπλέκει περαιτέρω τα πράγματα είναι ότι όλα τα παραπάνω είναι τόσο αλληπλένδετα όσο μια σειρά από καλοδουλεμένα γρανάζια. Ακολουθούν δέκα θέματα και τάσεις που αξίζει να παρακολουθήσουμε τη νέα χρονιά.

1. Με το βλέμμα στραμμένο στην Ουκρανία.

Οι τιμές της ενέργειας, ο πληθωρισμός, τα επιτόκια, η οικονομική ανάπτυξη, η έλλειψη τροφίμων – όλα εξαρτώνται από την εξέλιξη της σύγκρουσης τους επόμενους μήνες. Η ταχεία πρόοδος της Ουκρανίας θα μπορούσε να απειλήσει τον Βλαντιμίρ Πούτιν, αλλά ένα εξαντλητικό αδιέξοδο φαίνεται ως το πιθανότερο αποτέλεσμα. Η Ρωσία θα προσπαθήσει να παρατείνει τη σύγκρουση με την ελπίδα ότι η έλλειψη σε ενέργεια και οι πολιτικές αλλαγές στην Αμερική θα υπονομεύσουν τη δική υποστήριξη προς την Ουκρανία.

2. Η ύφεση προ των πυλών.

Σημαντικές οικονομίες θα οδηγηθούν σε ύφεση καθώς οι κεντρικές τράπεζες θα αυξήσουν τα επιτόκια για να καταστείλουν τον πληθωρισμό, ένα επακόλουθο της πανδημίας που έχει φουντώσει από τις υψηλές τιμές της ενέργειας. Η ύφεση στην Αμερική αναμένεται σχετικά ήπια· στην Ευρώπη θα είναι πιο βίαιη. Το πρόβλημα θα είναι παγκόσμιο, καθώς το ισχυρό δολάριο πλήττει τις φτωχές χώρες που έχουν ήδη πληγεί από την εκτίναξη των τιμών των τροφίμων.

3. Κλίμα: Ουδέν κακόν αμιγές καλού.

Καθώς οι χώρες σπεύδουν να διασφαλίσουν τον ενεργειακό τους εφοδιασμό, επιστρέφουν στα βρώμικα ορυκτά καύσιμα. Όμως μεσοπρόθεσμα ο πόλεμος θα επιταχύνει τη στροφή προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ως ασφαλέστερη

εναλλακτική λύση έναντι των υδρογονανθράκων που προμηθεύουν οι απολυταρχίες. Εκτός από την αιολική και την ηλιακή ενέργεια, η πυρηνική και το υδρογόνο επίσης θα επωφεληθούν.

4. Η κορύφωση της Κίνας;

Κάποια στιγμή τον Απρίλιο ο πληθυσμός της Κίνας θα ξεπεραστεί από αυτόν της Ινδίας, με πληθυσμό περίπου 1,43 δις. Με τον πληθυσμό της Κίνας να μειώνεται και την οικονομία της να αντιμετωπίζει κόντρα ανέμους, αναμένεται να συζητηθεί πολύ το κατά πόσον η Κίνα έχει φτάσει στο ζενίθ της. Η βραδύτερη ανάπτυξη σημαίνει ότι η οικονομία της μπορεί να μην ξεπεράσει ποτέ σε μέγεθος την αμερικανική.

5. Διαιρεμένη Αμερική.

Παρόλο που οι Ρεπουμπλικάνοι τα πήγαν χειρότερα από ό,τι αναμενόταν στις ενδιάμεσες εκλογές, οι κοινωνικές και πολιτισμικές διαιρέσεις σχετικά με την άμβλωση, τα όπλα και άλλα καυτά ζητήματα συνεχίζουν να διευρύνονται μετά από μια σειρά αμφιλεγόμενων αποφάσεων του Ανώτατου Δικαστηρίου. Η επίσημη είσοδος του Ντόναλντ Τραμπ στην προεδρική κούρσα του 2024 θα ρίξει λάδι στη φωτιά.

Αναδρομικά, η πανδημία σηματοδότησε το τέλος μιας περιόδου σχετικής σταθερότητας

6. Σημεία ανάφλεξης που αξίζουν την προσοχή μας.

Η έντονη εστίαση στον πόλεμο στην Ουκρανία αυξάνει τον κίνδυνο συγκρούσεων αλλού. Καθώς η προσοχή της Ρωσίας αποσπάται, στην πίσω αυλή της ξεσπούν συγκρούσεις. Η Κίνα μπορεί να αποφασίσει ότι δεν θα υπάρξει ποτέ καλύτερη στιγμή για να κάνει μια κίνηση στην Ταιβάν. Στα Ιμαλάια, οι εντάσεις μεταξύ Ινδίας και Κίνας θα μπορούσαν να αναζωπυρωθούν. Και μήπως η Τουρκία προσπαθήσει να αρπάξει κάποιο ελληνικό νησί στο Αιγαίο;

7. Αλλαγή συμμαχιών.

Εν μέσω γεωπολιτικών μετατοπίσεων, οι συμμαχίες ανταποκρίνονται. Το NATO, αναζωογονημένο από τον πόλεμο στην Ουκρανία, θα υποδεχθεί δύο νέα μέλη. Θα ενταχθεί η Σαουδική Αραβία στις συμφωνίες του Αβραάμ, ένα αναδυόμενο μπλοκ; Άλλες ομάδες αυξανόμενης σημασίας περιλαμβάνουν το Quad και το AUKUS (δύο υπό αμερικανική ηγεσία λέσχες που προορίζονται να αντιμετωπίσουν την άνοδο της Κίνας) καθώς και το I2U2 – όχι κάποιο ροκ συγκρότημα, αλλά ένα φόρουμ βιωσιμότητας που συνδέει την Ινδία, το Ισραήλ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και τις Ηνωμένες Πολιτείες.

8. Ο τουρισμός της εκδίκησης. Φα' τιν, covid! Καθώς οι ταξιδιώτες επιδίδονται σε «εκδικητικό» τουρισμό μετά τα lockdown, οι

ταξιδιωτικές δαπάνες σχεδόν θα ανακτήσουν το επίπεδο του 2019 των 1,4 τρις \$, αλλά μόνο επειδή ο πληθωρισμός έχει ανεβάσει τις τιμές. Ο πραγματικός αριθμός των διεθνών τουριστικών ταξιδιών, στα 1,6 δις, θα εξακολουθεί να είναι κάτω από το προ της πανδημίας επίπεδο των 1,8 δις το 2019. Τα επαγγελματικά ταξίδια θα παραμείνουν αδύναμα, καθώς οι επιχειρήσεις μειώνουν το κόστος.

9. Έλεγχος της πραγματικότητας του metaverse.

Άραγε, η ιδέα της εργασίας και του παιχνιδιού σε εικονικούς κόσμους θα επικρατήσει και πέρα από τα βιντεοπαιχνίδια; Το 2023 θα δώσει κάποιες απαντήσεις, καθώς η Apple θα λανσάρει το πρώτο της headset και η Meta θα αποφασίσει αν θα αλλάξει τη στρατηγική της, καθώς η τιμή της μετοχής της παραπαίει. Στο μεταξύ, μια λιγότερο περίπλοκη και πιο άμεσα χρήσιμη αλλαγή μπορεί να είναι η άνοδος των «κλειδιών πρόσβασης» (passkeys), που θα αντικαταστήσουν τους κωδικούς πρόσβασης.

10. Νέα χρονιά, νέα ορολογία.

Δεν έχετε ακούσει ποτέ για το κλειδί πρόσβασης (passkey); Μην φοβάστε! Ανατρέξτε στην ειδική ενότητα «Κατάλαβε το», η οποία συγκεντρώνει το ζωϊκό σημασιολογικό λεξιλόγιο που θα είναι χρήσιμο να γνωρίζετε το 2023. Οι NIMBYs είναι out, ενώ οι YIMBYs είναι in. Τα κρυπτονομίσματα δεν είναι cool, ενώ η μετα-κβαντική κρυπτογράφηση είναι hot. Μπορείτε να ορίσετε την παγωμένη σύγκρουση ή το συνθετικό καύσιμο; Σας καλύπτουμε εμείς.

Αναδρομικά, η πανδημία σηματοδότησε το τέλος μιας περιόδου σχετικής σταθερότητας και προβλεψιμότητας στη γεωπολιτική και την οικονομία. Ο σημερινός κόσμος είναι πολύ πιο ασταθής, συγκλονισμένος από τις διακυμάνσεις του ανταγωνισμού των μεγάλων δυνάμεων, τους μετασεισμικούς της πανδημίας, τις οικονομικές αναταραχές, τα ακραία καιρικά φαινόμενα και τις ραγδαίες κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές. Το απρόβλεπτο είναι η νέα κανονικότητα. Δεν μπορούμε να ξεφύγουμε από αυτό. Ελπίζουμε όμως ότι η ανάγνωση της έκδοσης *Ο Κόσμος το 2023* θα σας βοηθήσει να αντιμετωπίσετε αυτήν τη νέα πραγματικότητα με εμπιστοσύνη.

Έχασε τις αποδείξεις από το επαγγελματικό του ταξίδι. Άντε να αποδείξει ότι δεν είναι ελέφαντας!

Ευτυχώς υπάρχει το bizpay. Η ολοκληρωμένη ψηφιακή λύση διαχείρισης εταιρικών δαπανών για την επιχείρησή σας, πρώτη φορά από Τράπεζα. Οργανώστε εύκολα και γρήγορα τα έξοδα της επιχείρησής σας μέσα από το bizpay app, τις προπληρωμένες bizpay κάρτες και το myAlpha Web Επιχειρήσεων.

bizpay. Τόσο εξελιγμένο. Τόσο Alpha Bank.

Μάθετε περισσότερα
στο alpha.gr

ETHNIKI
FIRST IN INSURANCE

WE WELCOME YOU TO A CIRCLE OF TRUST

Join us to a circle of care and confidence
by the power of Ethniki Insurance.
In a circle of trust which over one million
of customers enjoy for 131 years.

Join Ethniki Insurance. The first Insurance Company.

+30 210 9099 000

www.ethniki-asfalistiki.gr

facebook.com/ethnikiasfalistiki

131
YEARS
TOGETHER

Navios Maritime Partners L.P.

An International Owner and Operator of Dry Cargo and Tanker Vessels

www.navios-mlp.com

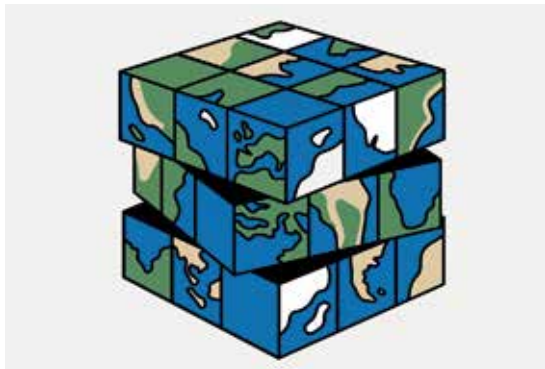

Ηγέτες

Τρία σοκ που συγκλόνισαν τον κόσμο

Μετά την αναταραχή του 2022, η παγκόσμια ύφεση είναι αναπόφευκτη. Το ερώτημα είναι τι έπεται, λέει η Zanny Minton Beddoes

ΟΙ ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ του Collins English Dictionary ανακάλυψαν τη λέξη “permacrisis” ως τη λέξη της χρονιάς για το 2022. Οριζόμενη ως «μια παρατεταμένη περίοδος αστάθειας και ανασφάλειας», είναι μια άσχημη «αποσκευή» που εμπεριέχει ακριβώς τον σημερινό κόσμο καθώς το 2023 χαράζει. Η εισβολή του Βλαντιμίρ Πούτιν στην Ουκρανία έχει οδηγήσει στον μεγαλύτερο κερσαίο πόλεμο στην Ευρώπη από το 1945, τον σοβαρότερο κίνδυνο πυρηνικής κλιμάκωσης από την κρίση των πυραύλων της Κούβας και τις πιο εκτεταμένες κυρώσεις από τη δεκαετία του '30. Η εκτίναξη του κόστους των τροφίμων και της ενέργειας έχει πυροδοτήσει τα υψηλότερα ποσοστά πληθωρισμού από τη δεκαετία του '80 σε πολλές χώρες και τη μεγαλύτερη μακροοικονομική πρόκληση στη σύγχρονη εποχή για τις κεντρικές τράπεζες. Αξιώματα που ίσχυαν επί δεκαετίες –τα σύνορα θα πρέπει να είναι απαραβίαστα, τα πυρηνικά όπλα δεν θα χρησιμοποιηθούν, ο πληθωρισμός θα είναι χαμηλός και τα φώτα στις πλούσιες χώρες θα παραμένουν αναμμένα– έχουν όλες κλονιστεί ταυτόχρονα.

Αυτή η αναταραχή προκλήθηκε από τον συνδυασμό τριών σοκ. Το μεγαλύτερο είναι το γεωπολιτικό. Η καθοδηγούμενη από την Αμερική μεταπολεμική παγκόσμια τάξη αμφισβητείται, εμφανέστερα από τον κ. Πούτιν και βαθύτερα από τη συνεχιζόμενη επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ της Αμερικής και της Κίνας του Χί Τζινπίνγκ. Η αποφασιστικότητα με την οποία η Αμερική και οι ευρωπαϊκές χώρες αντέδρασαν στην επιθετικότητα της Ρωσίας μπορεί να αναζωογόνησε την ιδέα της «Δύσης», ιδίως της διατλαντικής συμμαχίας, διέυρυνε όμως το χάσμα μεταξύ της Δύσης και των υπολοίπων. Η πλειονότητα των ανθρώπων στον κόσμο ζει σε χώρες που δεν υποστηρίζουν τις δυτικές κυρώσεις κατά της Ρωσίας. Ο κ. Χί απορρίπτει ανοιχτά τις οικονομικές αξίες στις οποίες βασίζεται η δυτική τάξη πραγμάτων. Η οικονομική αποσύνδεση μεταξύ των δύο μεγαλύτερων οικονομιών του κόσμου γίνεται πραγματικότητα. Η κινεζική εισβολή στην Ταϊβάν δεν είναι πλέον απίθανη. Ρωγμές εμφανίζονται και σε άλλες μακροχρόνιες γεωπολιτικές σταθερές, όπως στη συμμαχία συμφέροντος μεταξύ της Αμερικής και της Σαουδικής Αραβίας.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία, με τη σειρά του, οδήγησε όχι μόνο στο μεγαλύτερο σοκ όσον αφορά τα βασικά εμπορεύματα από τη δεκαετία του '70 αλλά και σε μια ταχύτερη αναδιαμόρ-

φωση του παγκόσμιου ενεργειακού συστήματος. Η σημασία της Ουκρανίας ως εξαγωγέα αγροτικών προϊόντων συνεπαγόταν ότι ο πόλεμος απειλούσε με μαζικό παγκόσμιο λιμό, μέχρι να βρεθεί τρόπος να ανοίξει το λιμάνι της Οδησσού. Ακόμα και τώρα, για πολλές χώρες η πιο άμεση συνέπεια μιας σύγκρουσης μακρινής για τις ίδιες είναι οι ακριβότερες τιμές των τροφίμων και των λιπασμάτων στο εσωτερικό τους. Η προθυμία του κ. Πούτιν να εργαλειοποιήσει τις εξαγωγές φυσικού αερίου αποκάλυψε τη χρόνια εξάρτηση της Ευρώπης από τους ρωσικούς υδρογονάνθρακες, κατέσπασε εν μια νυκτί ολόκληρες ζωές της ενεργοβόρου βιομηχανίας της Ευρώπης μη βιώσιμες, ανάγκασε τις κυβερνήσεις να δαπανήσουν δισεκατομμύρια για την ανακούφιση των καταναλωτών και πυροδότησε έναν μακρινό αγώνα για νέες πηγές εφοδιασμού. Και όλα αυτά σε μια χρονιά κατά την οποία οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, από τις πλημμύρες στο Πακιστάν έως τους καύσωνες στην Ευρώπη, έγιναν ορατές με ακόμα πιο βίαιο τρόπο. Με την εκτίναξη του ενεργειακού κόστους να ωθεί ακόμη και τους πιο «πράσινους» Ευρωπαίους πολιτικούς να βάλουν ξανά μπροστά τις μονάδες άνθρακα που είχαν τεθεί σε αναστολή λειτουργίας, εμφανίστηκαν σκληροί συμβιβασμοί μεταξύ της εξασφάλισης προσιτών, ασφαλών και περιβαλλοντικά βιώσιμων ενεργειακών προμηθειών.

Από τις πρωτεΐνες αιχμής στις αιχμηρές τιμές

Η εκτίναξη των τιμών ενέργειας επιδείνωσε, με τη σειρά της, το τρίτο σοκ, την απόβλεια της μακροοικονομικής σταθερότητας. Οι τιμές καταναλωτή αυξάνονταν ήδη στις αρχές του 2022, καθώς η ωθούμενη από τα κίνητρα τόνωσης ζήτηση βρέθηκε αντιμέτωπη με τους μεταπανδημικούς περιορισμούς της προσφοράς. Όμως, με τις τιμές της ενέργειας και των τροφίμων να εκτοξεύονται, ο πληθωρισμός, από εκεί που φαινόταν προσωρινά αυξημένος, μετατράπηκε σε επίμονο, διψήφιο πρόβλημα. Με επικεφαλής την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (Fed), η οποία ανακάλυψε καθυστερημένα τον Volcker μέσα της, οι μεγάλες κεντρικές τράπεζες ανά τον κόσμο προχώρησαν στην ταχύτερη και ευρύτερη αύξηση των επιτοκίων παγκοσμίως εδώ και τουλάχιστον τέσσερις δεκαετίες. Ωστόσο, καθώς το 2022 πλησιάζει στο τέλος του, η μακροοικονομική σταθερότητα απέχει ακόμα πολύ: ο παγκόσμιος πληθωρισμός παραμένει κοντά σε διψήφιο ποσοστό και οι συγκρίσεις με τη δεκαετία του '70 είναι αναπόφευκτες με έναν άβολο τρόπο.

Τι μέλλει γενέσθαι; Όλα εξαρτώνται από το πώς θα εξελιχθούν αυτά τα τρία σοκ –το γεωπολιτικό, το ενεργειακό και το οικονομικό– και από το πώς επηρεάζουν το ένα το άλλο. Βραχυπρόθεσμα η απάντηση είναι ζοφερή. Μεγάλο μέρος του κόσμου θα βρισκείται σε ύφεση το 2023 και σε αρκετά μέρη η οικονομική αδυναμία θα μπορούσε να επιδεινώσει τους γεωπολιτικούς κινδύνους. Αυτός ο δολιχολογικός συνδυασμός θα είναι πιο εμφανής στην Ευρώπη. Παρά το ήπιο φθινόπωρο και την επακόλουθη πτώση των τιμών της ενέργειας, η ήπει-

Οι περισσότεροι άνθρωποι στον κόσμο ζουν σε χώρες που δεν υποστηρίζουν τις κυρώσεις της Δύσης κατά της Ρωσίας

ZANNY MINTON BEDDOES, Editor-in-chief,
The Economist

► ρος έχει ενώπιόν της δύσκολους χειμώνες το 2022-23 και το 2023-24. Πολλές ευρωπαϊκές οικονομίες βρίσκονται ήδη στα όρια της ύφεσης. Τα υψηλότερα επιτόκια που απαιτούνται για τη μείωση του πληθωρισμού θα αποδυναμώσουν περαιτέρω την καταναλωτική δαπάνη και θα αυξήσουν την ανεργία.

Ενα ψυχρό κύμα θα εκτόξευε τις τιμές του αερίου στα ύψη και θα δημιουργούσε την πραγματικά προοπτική διακοπών ρεύματος. Μέχρι στιγμής οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έχουν προστατεύσει τους καταναλωτές από τα χειρότερα όσον αφορά το σοκ των ενεργειακών τιμών, με μαζικές επιδοτήσεις και πλαφόν στις τιμές. Αυτό δεν μπορεί να συνεχιστεί επί αόριστον. Η Βρετανία βρίσκεται στη χειρότερη θέση, εξαιτίας της συνεχιζόμενης ζημιάς από το Brexit και της αυτοπροκληθείσας ζημιάς από το σχέδιο της Liz Truss για μαζικές μη χρηματοδοτούμενες φορολογικές περικοπές. Μετά την ανεύθυνη πρωθυπουργία της, η Βρετανία, προκειμένου να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη των αγορών, θα πρέπει να προβεί στη μεγαλύτερη δημοσιονομική σύσφιξη στη G7, τη λέσχη των μεγάλων πλούσιων χωρών, ακόμα και παρότι υφίσταται τη βαθύτερη ύφεση. Πηγή ανησυχίας αποτελεί και η επί μακρόν υστερούσα μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών Ιταλία, την οποία πλέον συναγωνίζεται η Βρετανία.

Ο μεγαλύτερος γεωπολιτικός κίνδυνος είναι ότι ο κ. Πούτιν, ανίκανος να επιτύχει στο πεδίο της μάχης, θα προσπαθήσει περισσότερο να εκμεταλλευθεί αυτά τα ευρωπαϊκά τρωτά σημεία. Αυτή η στρατηγική είναι ήδη εμφανής στην ίδια την Ουκρανία, όπου η Ρωσία διπλοσιάζει την προσπάθειά της να καταστρέψει τις ενεργειακές υποδομές της χώρας καθώς ο χειμώνας πλησιάζει. Μέχρι στιγμής, οι προσπάθειες του κ. Πούτιν να διασπάσει την αλληλεγγύη στη Δυτική Ευρώπη ως προς τη στήριξη της Ουκρανίας χρησιμοποιώντας ως όπλο το φυσικό αέριο έχουν αποτύχει. Όμως θα μπορούσε να προχωρήσει περισσότερο, διακόποντας όλες τις εξαγωγές αερίου (και όχι μόνο μερικές) ή προβαίνοντας σε δολιοφθορά στους αγωγούς αερίου της ίδιας της Ευρώπης. Τέτοιου είδους κλιμάκωση θα είχε ως αποτέλεσμα μικρότερη αποδοτικότητα από τον υπόλοιπο κόσμο σε σχέση με τη χρήση τακτικών πυρηνικών όπλων. Αλλά θα σήμαινε ότι τα πράγματα στην Ευρώπη θα επιδεινώνονταν πολύ περισσότερο.

Ενα δεύτερο μέρος όπου η οικονομική αδυναμία θα μπορούσε να επιδεινώσει τον γεωπολιτικό κίνδυνο το νέο έτος είναι η Κίνα. Η οικονομία της θα μπει στο 2023 εξασθενημένη από τα δικά της λάθη εσωτερικής πολιτικής, κυρίως από την αποφασιστικότητα του κ. Χι να επιμείνει στη στρατηγική zero-covid και την αποτυχία να αντιμετωπίσει μια τεράστια, κακοφορημένη κρίση ακινήτων. Ταυτόχρονα, ο κ. Χι έχει εντείνει την επιθετική, εθνικιστική ρητορική του, ιδίως σε ό,τι αφορά την Ταϊβάν. Στο ανά πενταετία συνέδριο του κόμματος τον Οκτώβριο, που επισημοποίησε την απόλυτη συγκέντρωση της εξουσίας στα χέρια του, ο κ. Χι προειδοποίησε για επερχόμενες «επικίνδυνες καταγίδες» και αναφέρθηκε σε «χονδροειδείς προκλήσεις» που περιλαμβάνουν «εξωτερική παρέμβαση» στην Ταϊβάν. Επιβραβεύοντας την αφοσίωση έναντι της ικανότητας, δεν περιορίζεται πλέον από έμπειρους οικονομικούς τεχνοκράτες. Αν τα οικονομικά προβλήματα της Κίνας επιδεινωθούν το 2023, η εκτόξευση απειλών για την Ταϊβάν μπορεί να αποδειχθεί ένας δολοφονικός αντιπροσπασμός.

Η αμερικανική οικονομία εισέρχεται στο 2023 σε θεμελιώδως ισχυρότερη θέση συγκριτικά με την οικονομία της Κίνας ή οποιασδήποτε χώρας της Ευρώπης. Οι επιθετικές αυξήσεις των επιτοκίων από τη Fed θα ρίξουν την οικονομία σε ύφεση, αλλά με την αγορά εργασίας να παραμένει ισχυρή και τις αποταμιεύσεις των νοικοκυριών σε υψηλά επίπεδα αυτή θα είναι ήπια. Αν και η υψηλή τιμή της βενζίνης έχει ενισχύσει την έξαρση του πληθωρισμού και έχει πλήξει την κυβέρνηση Μπάιντεν, η χώρα είναι μεγάλος παραγωγός ενέργειας και ως εκ τούτου έχει επωφεληθεί από τα φεινά σοκ στα βασικά εμπορεύματα. Παραδόξως, το 2023 μεγαλύτερο πρόβλημα για τον υπόλοιπο κόσμο θα μπορούσε να αποτελέσει η σχετική οικονομική ισχύς της Αμερικής παρά η αδυναμία της. Η Fed θα χρειαστεί να αυ-

Καθώς κάθε κρίση γεννά νέες δυνατότητες, υπάρχουν κάποια καλά νέα μέσα στη σημερινή αναταραχή

ξήσει περαιτέρω τα επιτόκια για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα προκειμένου να καταστείλει τον πληθωρισμό, ενισχύοντας έτσι το δολάριο και υποχρεώνοντας άλλες κεντρικές τράπεζες να συμβαδίσουν. Στο εσωτερικό, ο κίνδυνος για μια διατεταμένη κυβέρνηση και μια έστω και ήπια ύφεση θα σημάδουν νομοθετική αγκύλωση και ένα ακόμα πιο διληπτηρώδες πολιτικό σκηνικό στην Ουάσινγκτον από ό,τι συνήθως. Υπό αυτές τις συνθήκες, η υποστήριξη της παροχής βοήθειας στην Ουκρανία θα μπορούσε να εξασθενήσει, ενώ μια παραστατικά σκληρή στάση στο ζήτημα της Ταϊβάν θα φαινόταν ελκυστικότερη. Το πρώτο θα ενθάρρυνε τον κ. Πούτιν και το δεύτερο θα εξόργιζε τον κ. Χι.

Εν ολίγοις, υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους το 2023 θα είναι μια ζοφερή και δυνητικά επικίνδυνη χρονιά. Παρόλα αυτά, επειδή κάθε κρίση γεννά νέες δυνατότητες, υπάρχουν και κάποια καλά νέα μέσα στη σημερινή αναταραχή. Ορισμένες χώρες θα ευημερήσουν εν μέσω της κατάρχειας. Για παράδειγμα, οι οικονομίες των χωρών του Κόλπου ανθούν, κερδίζοντας όχι μόνο από τις υψηλές τιμές της ενέργειας αλλά και από τον αυξανόμενο ρόλο τους ως χρηματοπιστωτικών κέντρων. Η Ινδία, η οποία θα γίνει η πολυπληθέστερη χώρα του κόσμου το 2023 ξεπερνώντας την Κίνα, θα αποτελέσει ένα ακόμη φωτεινό σημείο, ενισχυμένη από το ρωσικό πετρέλαιο που αγοράζει με έκπτωση, την αύξηση των εγχώριων επενδύσεων και το αυξανόμενο ενδιαφέρον των ξένων που επιθυμούν διακαώς να διαφοροποιήσουν τις εφοδιαστικές αλυσίδες τους απομακρυνόμενες από την Κίνα. Σε γενικές γραμμές, οι αναδυόμενες οικονομίες θα τα πάνε σχετικά καλύτερα από ό,τι σε προηγούμενες περιπτώσεις αύξησης των επιτοκίων και παγκόσμιας ύφεσης.

Οι ανακατατάξεις θα οδηγήσουν σε μια ορισμένη αμφισβήτηση των παγιωμένων πεποιθήσεων. Καθώς ο πληθωρισμός τίθεται σταδιακά και επώδυνα υπό έλεγχο, οι κεντρικοί τραπεζίτες θα αναρωτηθούν πόσο σκληρότητα θα πρέπει ακόμα να επιδείξουν. Ελάχιστοι είναι πιθανόν να πλησιάσουν τον στόχο τους για πληθωρισμό 2%, ενώ θα υπάρξει μια ολοένα και πιο έντονη συζήτηση για το αν αυτός είναι πραγματικά ο σωστός στόχος που πρέπει να επιδιωχθεί.

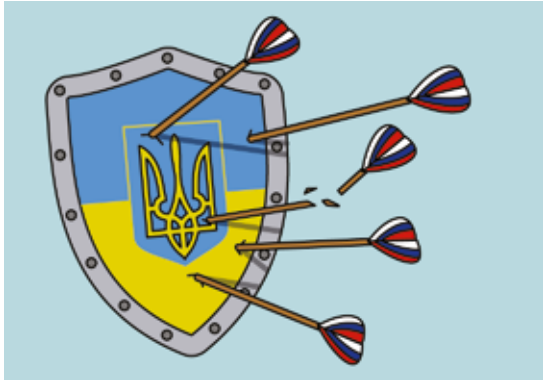
Η θετική πλευρά της Ουκρανίας για το κλίμα

Στο μεταξύ, το ενεργειακό σοκ θα ενισχύσει τη στροφή στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ο Fatih Birol, επικεφαλής του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας, έκανε λόγο για «σημείο καμπής στην ιστορία της ενέργειας» που «θα επιταχύνει τη μετάβαση προς την καθαρή ενέργεια». Ταυτόχρονα, η κρίση θα ενθαρρύνει και έναν μεγαλύτερο ρεαλισμό σχετικά με τον τρέχοντα ρόλο των ορυκτών καυσίμων, και ιδίως τον ρόλο του φυσικού αερίου ως καυσίμου-γέφυρα προς ένα πιο πράσινο μέλλον. Με λίγη τύχη, η επί μακρόν εμμένουσα υποκρισία –για παράδειγμα, η απροθυμία της Ευρώπης να χρηματοδοτήσει πρότζεκτ αερίου σε φτωχές χώρες ενώ αγωνίζεται να εξασφαλίσει περισσότερο αέριο για τον εαυτό της– επιτέλους θα αντιμετωπιστεί και το αποτέλεσμα θα είναι ένα παγκόσμιο ενεργειακό σύστημα πιο πράσινο, περισσότερο διαφοροποιημένο και πιο ασφαλές.

Οι μακροπρόθεσμες γεωπολιτικές συνέπειες των σοκ του 2022 είναι δυσκολότερο να προβλεφθούν. Ό,τι και αν συμβεί στην Ουκρανία, είναι προφανές ότι ο κ. Πούτιν θα αποτύχει στον στρατηγικό του στόχο να αρνηθεί το δικαίωμα ύπαρξης της χώρας. Αντίθετως, η Ουκρανία θα είναι μια χώρα με δυτικό προσανατολισμό και με τον μεγαλύτερο και πιο εμπειροπόλεμο στρατό στην Ευρώπη. Ακόμα και εκτός NATO, θα μεταμορφώσει τον τρόπο με τον οποίο η Ευρώπη υπολογίζει την ασφάλειά της. Η επιτυχία της Ουκρανίας θα πρέπει να βάλει σε σκέψεις και άλλους επιδοξούς εισβολείς. Ωστόσο, η άρνηση των περισσότερων αναδυόμενων οικονομιών να προσπογράψουν το καθεστώς κυρώσεων της Δύσης κατά της Ρωσίας υποδηλώνει ότι η ευρύτερη απήχηση της προσπάσι-σας των δημοκρατικών ελευθεριών και του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης είναι περιορισμένη. Καθώς το 2023 ξεκινά, η μεταπολεμική τάξη πραγμάτων δεν έχει πεθάνει, αλλά έχει μετασχηματιστεί. ●

Η υπαρκτή ευκαιρία της Ουκρανίας

Η εξέλιξη του πολέμου είναι ασαφής, αλλά η Ουκρανία έχει ένα παρατεταμένο πλεονέκτημα στο πεδίο της μάχης, λέει ο Edward Carr

ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ να πει πότε ή πώς θα τελειώσει η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Όμως, όλοι αυτοί οι μήνες των μαχών έχουν αναδείξει πέντε παράγοντες που κάποια μέρα θα συγκλίνουν και θα φέρουν την ειρήνη. Ακόμα και αν λάβουμε υπ' όψη τα γυρίσματα της τύχης στον πόλεμο, η καλύτερη εκτίμηση για το μέλλον είναι να ιχνπλατίσουμε αυτούς τους παράγοντες.

Ο πρώτος παράγοντας είναι το παρατεταμένο πλεονέκτημα της Ουκρανίας στο πεδίο της μάχης. Η Ρωσία έχει υπερτριπλάσιο πληθυσμό από τη γείτονά της και προσπαθεί σκληρά να καταστρέψει τις υποδομές της χώρας και να την αποδομήσει ως λειτουργικό κράτος, αλλά ο Βλαντιμίρ Πούτιν θα δυσκολευτεί στο να εκπαιδεύσει, να εξοπλίσει και να παρατάξει έναν στρατό ικανό να καταλάβει τις τέσσερις ουκρανικές επαρχίες που έχει προσαρτήσει. Όσο περισσότερο πέζει τους απρόθυμους Ρώσους να πολεμήσουν, τόσο θα αυξάνονται τα πτώματα για τα οποία θα πρέπει να λογοδοτήσει και τόσο περισσότερο θα δυσκολεύεται.

Αντίθετα, η Ουκρανία είναι σε θέση να συγκεντρώσει αφοσιωμένους στρατιώτες και ευφρείς σε επίθετο τακτικές αξιωματικούς, εφοδιασμένους με όπλα και πληροφορίες από τις χώρες του ΝΑΤΟ. Ίσως οι ουκρανικές δυνάμεις, αφού φθείρουν τις ρωσικές αμυντικές θέσεις στα νότια και στην περιοχή του Ντονμπάς, επαναλάβουν την αστραπιαία κατάληψη κατεχομένων εδαφών στα ανατολικά και τα νότια που πέτυχαν τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο. Αλλά ακόμα και αν δεν τα καταφέρουν, θα είναι σε θέση να συνεχίσουν την αργή προέλασή τους.

Από μια ουκρανική σκοπιά, είναι ζωικής σημασίας να το κάνουν. Η δυναμική από μόνη της δεν θα κερδίσει τον πόλεμο, αλλά αποτελεί το θεμέλιο για όλα τα υπόλοιπα, συμπεριλαμβανομένου του δεύτερου παράγοντα: της σταθερής υποστήριξης της Δύσης στις προσπάθειες της Ουκρανίας. Ο κ. Πούτιν υπολόγισε ότι η Δύση θα εγκατέλειπε την Ουκρανία, ή τουλάχιστον θα την ανάγκαζε να συμβιβαστεί με μια άνιση ειρήνη. Έτσι προσπάθησε να αντιμετώπισε τις ανατροπές στο πεδίο της μάχης διακόποντας τις προμήθειες φυσικού αερίου προς την Ευρώπη και προειδοποιώντας για πυρηνικό πόλεμο.

Οι απειλές αυτές γύρισαν μπούμερανγκ, πείθοντας τις δυτικές κυβερνήσεις ότι το να κάνουν το χατίρι του κ. Πούτιν θα ήταν επικίνδυνο. Μια υποχώρηση στα σχέδια του Κρεμλίνου σήμερα, όπως το 2014, όταν η Ρωσία επέθεσε για πρώτη φορά στην Ουκρανία, το μόνο που θα έκανε θα ήταν να προετοιμάσει το έδαφος για την επόμενη σύγκρουση. Επομένως, τα δυτικά όπλα θα συνεχίσουν να οδεύουν προς τα ανατολικά και το ρωσικό αέριο δεν θα ρέει ποτέ ξανά σε μεγάλες ποσότητες προς δυσμάς. Ο φετινός χειμώνας θα είναι δύσκολος και ο

επόμενος θα μπορούσε να είναι ακόμα χειρότερος, ειδικά αν η κινεζική ζήτηση για ενέργεια αναζωογονηθεί, ανεβάζοντας την τιμή του πετρελαίου και του αερίου. Ωστόσο, για όσο διάστημα η Ουκρανία προελαύνει στο πεδίο της μάχης, η ευρωπαϊκή αποφασιστικότητα θα διαρκέσει.

Ο τρίτος παράγοντας αφορά τον υπόλοιπο κόσμο. Η Κίνα συνεχίζει να στηρίζει τη Ρωσία χωρίς να αναμειγνύεται. Η Ινδία και πολλές αναπτυσσόμενες χώρες έχουν κρατήσει αποστάσεις, ενοχλημένες από την απαίτηση να προσυπογράψουν την αιζέντα της Δύσης όταν πολύ συχνά η Δύση αγνοεί τη δική τους. Ωστόσο, ακόμα και εδώ ο κ. Πούτιν χάνει υποστήριξη. Έτυχε κλιάρης υποδοχής από τους ομολόγους του στη σύνοδο κορυφής του Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης τον Σεπτέμβριο. Τον Οκτώβριο, σε μια ψηφοφορία στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τη ρωσική προσάρτηση, ο κ. Πούτιν υπέστη τη μεγαλύτερη ήττα του από την εισβολή.

Αυτοί οι τρεις πρώτοι παράγοντες συγκλίνουν προς τον τέταρτο: την αυξανόμενη διεθνή πίεση για τον τερματισμό των συγκρούσεων. Σε αυτούς τους χαλεπούς καιρούς, ο πόλεμος είναι δύσκολο να συντηρηθεί οικονομικά. Ο ΟΟΣΑ, μια λέσχη πλουσιών κατά βάση χωρών, εκτιμά ότι το 2023 ο πόλεμος θα κοστίζει 2,8 τρις \$. Και οι ελλείψεις όπλων στη Δύση θα δημιουργήσουν μια αυξανόμενη ανησυχία. Αναμένεται, επομένως, πολλή συζήτηση το 2023 για τα σενάρια της ειρήνης.

Το πρόβλημα είναι ότι ούτε οι Ρώσοι ούτε οι Ουκρανοί είναι ακόμα έτοιμοι να καταθέσουν τα όπλα. Ο κ. Πούτιν είτε θα θελήσει να συνεχίσει τον αγώνα του, στοιχηματίζοντας ότι μπορεί να οργανώσει μια επίθεση και να ανακτήσει τη δυναμική, είτε θα παγιώσει τη σύγκρουση, με στόχο να εμποδίσει την Ουκρανία να γίνει μια ευημερούσα και ειρηνική ευρωπαϊκή δημοκρατία. Ο πρόεδρος της Ουκρανίας Βολοντίμιρ Ζελένσκι, σε έξαψη από την επιτυχία, έχει ορκιστεί να ανακαταλάβει όλα τα εδάφη που έχει χάσει η χώρα του από το 2014. Οι δυτικές χώρες επιμένουν ότι η Ουκρανία θα πρέπει να αποφασίσει μόνη της πότε θα διαπραγματευτεί. Στην πραγματικότητα, όμως, αυτές είναι που πληρώνουν για τον πόλεμο. Κάποια στιγμή θα ασκήσουν πίεση.

Ο πόλεμος θα τελειώσει στη Μόσχα

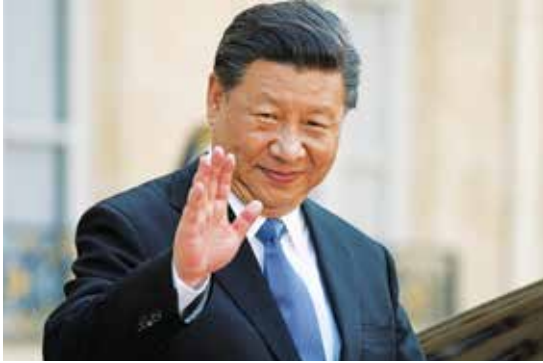
Το πότε θα έρθει αυτή η στιγμή θα καθοριστεί πιθανότατα από τον πέμπτο και πιο αβέβαιο παράγοντα. Για να υπάρξει σταθερή ειρήνη, θα πρέπει κάτι να αλλάξει στη Μόσχα. Τα πυρηνικά της όπλα συνεπάγονται ότι το Κρεμλίνο δεν μπορεί να υποχρεωθεί σε παράδοση με τη δύναμη των όπλων. Αντί για αυτό, ο Ρώσος θα πρέπει να κατανοήσει τον αλήθεια, ότι ο κ. Πούτιν σπαταλά τις ζωές τους σε έναν μάταιο, ατετέλεστο πόλεμο.

Ο κ. Πούτιν θα μπορούσε να καταφύγει στη χρήση χημικών ή πυρηνικών όπλων – παρότι ακόμα και μια τέτοια κίνηση δεν θα άνοιγε τον δρόμο για μια ρωσική νίκη. Είναι πιθανότερο είτε να μειώσει τις απώλειές του σε μια προσπάθεια να κρατηθεί στην εξουσία είτε να εγκαταλειφθεί από τις ελίτ. Η χρονιά θα ξεκινήσει με τον κ. Πούτιν να ελπίζει ότι κάτι θα προκύψει: αλλαγή της δυναμικής στο πεδίο της μάχης, κινεζική στρατιωτική βοήθεια, διάσπαση της ευρωπαϊκής ενότητας, ή η προσωπική να επανεκλεγεί ο Ντόναλντ Τραμπ και να εγκαταλείψει την Ουκρανία. Ο κ. Πούτιν γνωρίζει ότι στον πόλεμο όλα είναι δυνατά. Αλλά θα πρέπει επίσης να γνωρίζει ότι το ρεύμα έχει στραφεί εναντίον του. ●

Ούτε οι Ρώσοι ούτε οι Ουκρανοί είναι ακόμα έτοιμοι να καταθέσουν τα όπλα τους

Συννεφιά με πιθανότητα ισχυρών καταιγίδων

Ο Xi Jinping έχει προετοιμαστεί για μια δύσκολη χρονιά, προβλέπει ο Roger McShane

ΑΚΟΜΑ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ του θριάμβου του, ο Xi Jinping παραδέχθηκε ότι σκοτεινά σύννεφα κρέμονται πάνω από την Κίνα. Στο συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος τον Οκτώβριο του 2022 –διεξάγεται κάθε πέντε χρόνια–, ο κ. Xi, ποδοπατώντας την παράδοση, εξασφάλισε μια τρίτη θητεία ως επικεφαλής του κόμματος. Μιλώντας μπροστά σε περίπου 2.300 κομματικούς αντιπροσώπους στο Πεκίνο, ο «τιμονιέρης», όπως τον αποκαλούν πλέον τα κρατικά μέσα ενημέρωσης (με ανησυχητικό απόηχο από τη λατρεία του Μάο Τσετσούνγκ πριν από μισό και πλέον αιώνα), περιέγραψε μια δεκαετία ως επί το πλείστον ήρεμη πλεύση υπό την εξουσία του. Η ακραία φτώχεια εξαλείφθηκε και η “zero-covid” πολιτική του έσωσε ζωές, είπε. Καυχήθηκε ότι το κόμμα «περιόρισε αποτελεσματικά τους εθνικούς αυτονομιστές, τους θρησκευτικούς εξτρεμιστές και τους βίαιους τρομοκράτες», χρησιμοποιώντας μάλλον χαλαρούς ορισμούς για καθεμιά ομάδα. Προειδοποίησε όμως ταυτόχρονα τους ηγέτες του κόμματος να «είναι έτοιμοι να αντέξουν ισχυρούς ανέμους, τρικυμίες και επικίνδυνες καταιγίδες».

Ο κ. Xi πιστεύει –και όχι άδικα– ότι ξένες δυνάμεις, με επικεφαλής την Αμερική, θέλουν να περιορίσουν την Κίνα. Πολλές δυτικές χώρες βρίσκουν ανησυχητικά την άνοδο της Κίνας. Η κυβέρνηση του προέδρου Τζο Μπάιντεν επιδιώκει να παρακωλύσει την κινεζική βιομηχανία τεχνολογίας με κυρώσεις και ελέγχους εξαγωγών. Ο κ. Xi θέλει να αναδιαμορφώσει την παγκόσμια τάξη με τρόπο που θα ευχαριστούσε τους απολυταρχικούς ηγέτες. Παρουσιάζει το αυταρχικό μοντέλο της Κίνας ως μια εύλογη εναλλακτική στη Δύση και έχει στη διάθεσή του περισσότερους πόρους από οποιονδήποτε δεσποτικό ηγέτη στην ιστορία.

Ωστόσο, εξαιτίας των επιλογών του κ. Xi, η Κίνα είναι επίσης πιο αδύναμη από ό,τι θα μπορούσε. Τα προβλήματα στο εσωτερικό αυξάνονται. Ο τιμονιέρης θα δυσκολευτεί να διαχειριστεί το 2023.

Μεταξύ των πιο πιεστικών προκλήσεων είναι η covid-19. Ο κ. Xi έχει στριμώξει την Κίνα στη γωνία με την πολιτική του της μηδενικής ανοχής στην covid, η οποία βασίζεται σε τοπικά lockdown και δρακόντειους περιορισμούς για την αναχαίτιση των εξάρσεων. Έχει δίκιο ότι έχει σώσει πολλές ζωές, αλλά τώρα στραγγαλίζει την οικονομία και απογοητεύει τους πολίτες, οι οποίοι ζουν υπό τη συνεχή απειλή της καραντίνας. Η Κίνα δείχνει ελάχιστα σημάδια χαλάρωσης. Μεγάλο μέρος του πληθυσμού δεν έχει λάβει αρκετές δόσεις ενός εγχώριου εμβολίου ώστε να μειώσει σημαντικά τον κίνδυνο σοβαρής ασθένειας και θανάτου· το κράτος δεν έχει προωθήσει τα εμβόλια, προτιμώντας τα lockdown. Ούτε πρόκειται να εισαγάγει πιο αποτελεσματικά δυτικά εμβόλια mRNA, για πολιτικούς λόγους. Το σύστημα υγείας είναι αδύναμο και αυτό συνεπάγεται ότι η Κίνα δεν είναι επαρκώς προετοιμασμένη να ζήσει με τον ιό. Τα μοντέλα δεί-

χνουν ότι η έξοδος από τη zero-covid πολιτική θα είχε ως αποτέλεσμα γεμάτα νοσοκομεία και εκατοντάδες χιλιάδες θανάτους.

Η αναταραχή που θα μπορούσε να προκύψει από τα παραπάνω ανησυχεί το κόμμα. Το ίδιο και η οικονομία, που βρίσκεται σε πτώση. Το 2022 η ανάπτυξη ήταν πιο αργή από ό,τι αναμενόταν και αυτό θα συμβεί και το 2023, εάν η κυβέρνηση συνεχίσει την τρέχουσα πορεία της. Οι νέοι, συμπεριλαμβανομένων των αποφοίτων πανεπιστημίου, δυσκολεύονται να βρουν δουλειά. Η αγορά ακινήτων, η οποία στηρίζει ένα μεγάλο κομμάτι του ΑΕΠ, βρίσκεται σε κρίση. Τα lockdown και οι περιορισμοί στα ταξίδια, που διαταράσσουν τις εφοδιαστικές αλυσίδες και αποδυναμώνουν την εμπιστοσύνη, αποτελούν μόνο ένα μέρος του προβλήματος. Ο κ. Xi έχει σκιαγραφήσει μια πιο σοσιαλιστική, κρατικά ελεγχόμενη οικονομία. Πιστεύει ότι το κόμμα θα πρέπει να έχει μεγαλύτερο λόγο στον τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων. Έχει επιβραδύνει τον ρυθμό της καινοτομίας και έχει αμβλύνει τον δυναμισμό του ιδιωτικού τομέα επιβάλλοντας σκληρές ρυθμίσεις στις εταιρείες τεχνολογίας και αποκόπτοντας την Κίνα από τον κόσμο.

Τα δημογραφικά στοιχεία λειτουργούν επίσης εναντίον της Κίνας. Τη δεκαετία του '80 οι ηγέτες της επέβαλαν την πολιτική του ενός παιδιού. Τότε επικρατούσε η πεποίθηση ότι ο πληθυσμός αυξανόταν υπερβολικά γρήγορα. Τώρα οι ηγέτες φοβούνται το αντίθετο. Το 2023 ο πληθυσμός της Κίνας, που σήμερα είναι περίπου 1,4 δις, θα αρχίσει πιθανότατα να συρρικνώνεται και η Ινδία θα την ξεπεράσει ως η πολυπληθέστερη χώρα του κόσμου. Εδώ και χρόνια το ποσοστό των ηλικιωμένων στην Κίνα αυξάνεται, ενώ το εργατικό δυναμικό μειώνεται. Αυτό, επίσης, έχει μειώσει την οικονομική ανάπτυξη και έχει επιβαρύνει ιδιαίτερα τους νέους. Το 2015 η Κίνα πέρασε στην πολιτική των δύο παιδιών. Το 2021 επέτρεψε τα τρία, αλλά οι νέοι δεν φαίνεται να θέλουν μεγάλες οικογένειες. Ο μέσος αριθμός γεννήσεων ανά γυναίκα είναι πολύ μικρότερος από αυτόν που απαιτείται για να διατηρηθεί ο πληθυσμός σταθερός, πόσω μάλλον να αυξηθεί.

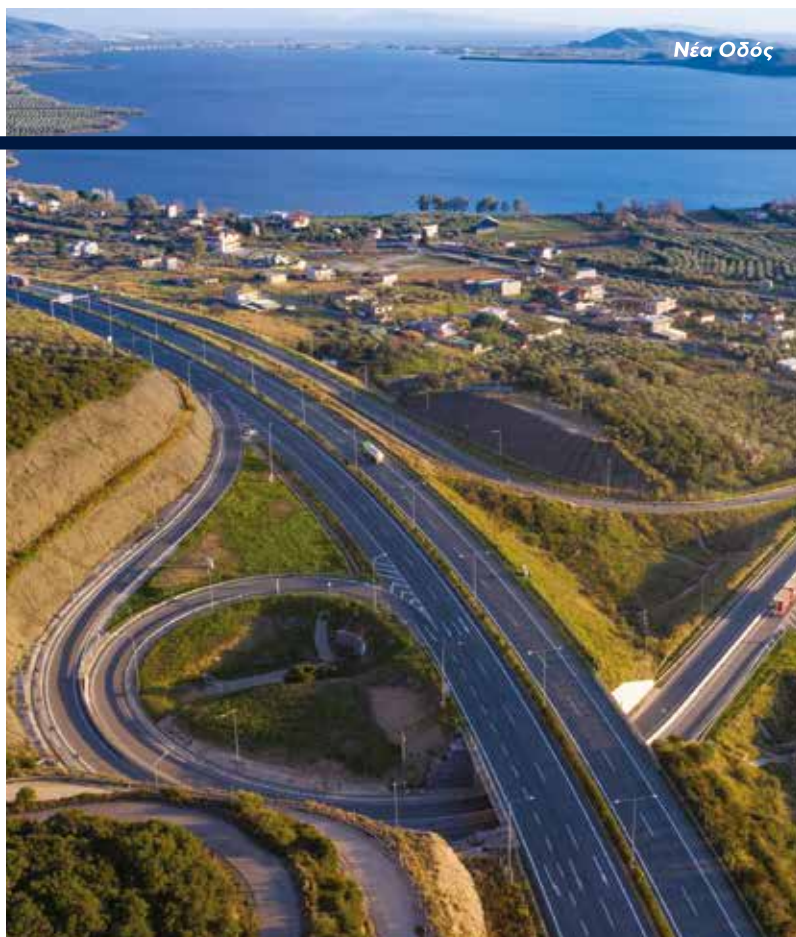
Ορισμένοι εμπειρογνώμονες βλέπουν αυτά τα προβλήματα, όπως και το βαρύ φορτίο χρέους της Κίνας, και υποστηρίζουν ότι η χώρα έχει φτάσει στο απόγειο των δυνατοτήτων της. Ο κ. Xi, του οποίου η προεδρία θα επαναβεβαιωθεί στην επόση σύνοδο του νομοθετικού σώματος τον Μάρτιο του 2023, δεν είναι πρόθυμος να αλλάξει πορεία. Τι μπορεί να σημαίνει αυτό; Μια βραδύτερα αναπτυσσόμενη Κίνα θα έχει λιγότερους πόρους με τους οποίους να μπορεί να θέσει προκλήσεις στη Δύση. Όμως, μια αδύναμη Κίνα, που φοβάται τον οικονομικό στραγγαλισμό από την Αμερική, θα μπορούσε να είναι πιο επικίνδυνη. Ορισμένοι παρατηρητές φοβούνται ότι η Κίνα, αν προβλέπει εξασθένησή της και εξακολουθεί να θέλει να αναδιαμορφώσει τον κόσμο –ή να καταλάβει την Ταϊβάν–, θα δράσει σύντομα, όσο είναι ακόμα σε θέση να το κάνει.

Οι δυτικοί οφείλουν να είναι προσεκτικοί και να μην προβλέπουν εξελίξεις –ότι θα καταρρεύσει το Κομμουνιστικό Κόμμα– μόνο και μόνο επειδή αυτές θα ήταν της αρεσκείας τους. Ακόμα και μια πιο αδύναμη κινεζική οικονομία θα συγκρατείται μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών στον κόσμο. Το κράτος μπορεί να κινητοποιήσει τεράστιους πόρους σε στρατηγικούς τομείς, όπως η παραγωγή ημιαγωγών ή όπλων. Άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Αμερικής, θα αντιμετωπίσουν τις δικές τους δημογραφικές προκλήσεις τα επόμενα χρόνια. Η συνεχής άνοδος της Κίνας δεν είναι αναπόφευκτη, αλλά ούτε και η παρακμή της. ●

Η Κίνα είναι πιο αδύναμη από ό,τι θα μπορούσε, εξαιτίας των επιλογών του ίδιου του κ. Xi

Υποστηρίζουμε τα μεγάλα έργα, γιατί έτσι **στηρίζουμε** κάθε δικό σου μπροστά.

Έργα υποδομών, ενέργειας,
τηλεπικοινωνιών, τουρισμού
και βιομηχανίας που μας
πάνε όλους μπροστά.

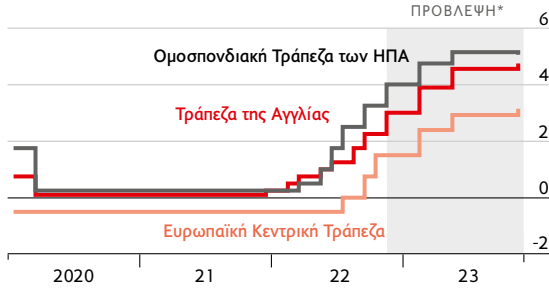

Τραπεζίτες εναντίον προϋπολογισμών

Το 2023 θα είναι ένα έτος αυξανόμενων εντάσεων μεταξύ δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής, προβλέπει ο Henry Curr

Σε άνοδο

Βασικό επιτόκιο κεντρικής τράπεζας, %

Πηγές: Refinitiv Datastream, Bloomberg

* Από τον Δεκέμβριο του 2022

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ επιβραδύνεται και πολλές χώρες κινδυνεύουν να βυθιστούν σε ύφεση το 2023. Στην Αμερική η κατακόρυφη αύξηση των επιτοκίων, αναγκαίο αποτέλεσμα της μάχης της Ομοσπονδιακής Τράπεζας (Fed) με τον πληθωρισμό, απειλεί να οδηγήσει την αγορά κατοικίας σε κατάρρευση και να αυξήσει την ανεργία. Η σφικτή νομισματική πολιτική έχει οδηγήσει σε ένα ισχυρό δολάριο, το οποίο εξάγει τον πληθωρισμό στις αναδυόμενες αγορές και καθιστά δυσκολότερη την εξυπηρέτηση των χρεών τους σε σκληρό νόμισμα. Η Ευρώπη παλεύει με μια σοβαρή ενεργειακή κρίση που κλείνει εργοστάσια και πλήττει τους καταναλωτές: η σοβαρότητα της ύφεσής της εξαρτάται σημαντικά από τον καιρό. Και η Κίνα παλεύει με την κατάρρευση της αγοράς ακινήτων και την αστάθεια που προκαλεί η πολιτική zero-covid, η οποία συνεπάγεται σκληρά lockdown ανά πάσα στιγμή.

Το πρώτο εξάμηνο του 2023 μπορεί να φέρει κάποια ανακούφιση. Η Ευρώπη έχει αρκετό αποθηκευμένο φυσικό αέριο για να περάσει έναν ήπιο χειμώνα χωρίς μεγάλη κρίση. Οι τιμές των βασικών εμπορευμάτων θα παραμείνουν υψηλές και ευμετάβλητες, αλλά απλώς και μόνο η μη επανάλυση της ραγδαίας ανόδου τους το 2022 θα είναι αρκετή για να προκαλέσει κάποια μείωση του επίσης νομισματικού πληθωρισμού. Η Fed θα απαλλαγεί από την άμεση πίεση.

Ωστόσο, ούτε το πρόβλημα του πληθωρισμού ούτε η ενεργειακή κρίση θα τελειώσουν. Η Fed βρίσκεται αντιμέτωπη με ένα ποσοστό υποκείμενου πληθωρισμού που πιθανότατα κυμαίνεται γύρω στο 4%, εν μέρει επειδή η αγορά εργασίας είναι πολύ σφικτή, με σχεδόν δύο κενές θέσεις εργασίας για κάθε άνεργο εργαζόμενο. Η Ευρώπη θα χρειαστεί να γεμίσει και πάλι τις αποθήκες αερίου ώστε να είναι προετοιμασμένη για τον χειμώνα, αλλά με πολύ μικρότερη ροή από τη Ρωσία σε σχέση με το 2022. Εάν η Κίνα ανακάμψει, η παγκόσμια ανάπτυξη θα είναι υψηλότερη, αλλά παράλληλα θα αυξηθεί και η παγκόσμια ζήτηση για υδρογονοποιημένο φυσικό αέριο (LNG), η προσφορά του οποίου είναι απίθανο να αυξηθεί ουσιαστικά μέχρι τα μέσα της δεκαετίας. Οι υψηλότερες τιμές του LNG θα μπορούσαν να καταστήσουν τον δεύτερο χειμώνα της ενεργειακής κρίσης πιο δύσκολο από τον πρώτο.

Σε όλο τον πλούσιο κόσμο, οι κεντρικοί τραπεζίτες θα συνεχίσουν να είναι όσο πιο επιθετικοί γίνεται προκειμένου να περιορίσουν τον πληθωρισμό. Ξεχάστε τις συζητήσεις για την προώθηση της απασχόλησης: προτεραιότητα έχει η αποκατάσταση της σταθερότητας των τιμών. Αλλά ενώ οι τεχνοκράτες θα μπορούσαν να ανεχθούν την οικονομική επιβράδυνση στο όνομα της καταπολέμησης του πληθωρισμού, για τους πολιτικούς το αντιστάθμισμα θα απαιτεί λεπτές ισορροπίες, καθώς αυξάνεται η ανησυχία για τις οικονομικές προοπτικές. Στην Ευ-

ρώπη οι κυβερνήσεις δαπανούν τεράστια ποσά για να προστατεύσουν τις οικονομίες τους από το υψηλό ενεργειακό κόστος. Η σύντομη προσπάθεια της Βρετανίας να δανειστεί περισσότερα για να ενθαρρύνει την ανάπτυξη, κάτι που έχει πλέον εγκαταλειφθεί, θα μπορούσε να επαναληφθεί αλλού. Όπως όμως έδειξε το ατυχές πείραμά της, η τόνωση των οικονομιών, ακόμα και όταν οι κεντρικές τράπεζες περιορίζουν τη ζήτηση αυξάνοντας τα επιτόκια, είναι πιθανό να γυρίσει μπούμερανγκ.

Η επόμενη σύγκρουση μεταξύ νομισματικής σύσφιξης και δημοσιονομικής βιωσιμότητας θα μπορούσε να λάβει χώρα στην υπερχρεωμένη Ιταλία. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) αγοράζει ιταλικά ομόλογα ακόμα και ενώ αυξάνει τα επιτόκια για να καταπολεμήσει τον πληθωρισμό. Παρόλα αυτά, το δεκαετές ιταλικό χρέος έχει απόδοση 2,2 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερη από το αντίστοιχο γερμανικό. Ακόμα και αν το σπρεντ μειωθεί, σε περίπτωση που η ΕΚΤ χρειαστεί να αυξήσει τα επιτόκια κατά το ίδιο ποσοστό με τη Fed για να περιορίσει τον πληθωρισμό, ο προϋπολογισμός της Ιταλίας θα υποστεί σοβαρή πίεση.

Είναι σημαντικό ότι η σύγκρουση νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής θα μπορούσε να πλήξει επίσης την Ιαπωνία. Το τεράστιο δημόσιο καθαρό χρέος της, περίπου 170% του ΑΕΠ, ήταν μέχρι τώρα βιώσιμο λόγω της συνεχιζόμενης δέσμευσης της Τράπεζας της Ιαπωνίας για χαμηλά επιτόκια εν μέσω πληθωρισμού κάτω του στόχου. Τώρα, όμως, ακόμα και ο ιαπωνικός πληθωρισμός αυξάνεται και το χάσμα μεταξύ της χαλαρής νομισματικής πολιτικής της χώρας και της αυστηροποίησης της πολιτικής της Fed ασκεί σοβαρή καθοδική πίεση στο γιεν. Αν ο πληθωρισμός αποδειχθεί επίμονος, είναι πιθανόν να υπάρξει στροφή προς μια σφικτή νομισματική πολιτική.

Η μόνη μεγάλη οικονομία που δεν παρουσιάζει καμία ένταση μεταξύ δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής είναι η Κίνα, η οποία δεν πλήττεται από υψηλό πληθωρισμό. Αλλά αυτό συμβαίνει επειδή η ανάπτυξη της έχει επιβραδυνθεί, πράγμα που δεν είναι καλό. Καθώς η Κίνα διατρεί τα σύνορα της αυστηρά ελεγχόμενα, κάνει επενδύσεις που κατευθύνονται σε άλλες χώρες της Ανατολικής Ασίας με χαμηλότερο ρίσκο για lockdown και αυξάνει τον κυβερνητικό έλεγχο επί των επιχειρήσεων, η αποσύνδεση μεταξύ της οικονομίας της και της οικονομίας του υπόλοιπου κόσμου θα μπορούσε να αυξηθεί. Η εξισορρόπηση με την οποία η Κίνα βρίσκεται αντιμέτωπη δεν είναι μεταξύ ανάπτυξης και ανεργίας ή υψηλότερων επιτοκίων και βιώσιμου χρέους αλλά μεταξύ του παρόντος και του μέλλοντος. Πρέπει να επιλύσει τη στεγαστική της κρίση χωρίς να δημιουργήσει ηθικό κίνδυνο που συσσωρεύει προβλήματα και να βρει μια διέξοδο από την πολιτική zero-covid, ακόμα και με το βραχυπρόθεσμο κόστος ενός «κύματος εξόδου» των λοιμωξέων.

Στις υπόλοιπες αναδυόμενες αγορές, η πρόκληση είναι η αντιμετώπιση της σφικτής πολιτικής της Fed. Οι χώρες μεσαίου εισοδήματος είναι συνολικά πιο εύρωστες από ό,τι κατά τη διάρκεια προηγούμενων περιπτώσεων αύξησης των επιτοκίων. Τα μεγαλύτερα προβλήματα εντοπίζονται εκεί όπου η οικονομική πολιτική παραβιάζεται ενόψει, όπως στην Αργεντινή και την Τουρκία. Ωστόσο, στα φτωχότερα μέρη του κόσμου, ιδίως στην Αφρική, πολλές χώρες συνεχίζουν να ακροβατούν στα όρια της κρίσης, γεγονός που απαιτεί να διαπραγματευθούν την ελάφρυνση του χρέους με την Κίνα προτού καταστεί εφικτή η διάσωση από το ΔΝΤ. Η συμφιλίωση των αυξανόμενων επιτοκίων με το υψηλό δημόσιο χρέος είναι ακόμα δυσκολότερη όταν εκείνο που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι οι πολιτικές αποφάσεις κάποιου άλλου. ●

Οι κεντρικοί τραπεζίτες θα συνεχίσουν να είναι όσο πιο επιθετικοί γίνεται προκειμένου να περιορίσουν τον πληθωρισμό

Πώς ο πόλεμος του Πούτιν προκαλεί παγκόσμια αστάθεια

Οι ελάσσονες αυταρχικοί ηγέτες θα μάθουν από τα λάθη του Βλαντιμίρ Πούτιν, λέει ο Robert Guest. Ο κόσμος οφείλει να εξασφαλίσει ότι θα πάρουν τα σωστά μαθήματα

ΗΠΑΡΟΙΜΙΑ ΛΕΕΙ πως, όταν τσακώνονται δύο ελέφαντες, υποφέρει το γρασίδι. Τι συμβαίνει όμως όταν μια μεγάλη αρκούδα επιτίθεται σε ένα μικρότερο πλάσμα και βγαίνει η ίδια χειρότερα πληγωμένη; Οι παραδοσιακές παροιμίες δεν προσφέρουν κάποια απάντηση σε αυτό. Παρόλα αυτά, είναι ένα κρίσιμο ερώτημα για τις μεσαίου μεγέθους δυνάμεις το 2023. Η Ουκρανία μάτωσε τη μύτη του Βλαντιμίρ Πούτιν και αυτό αλλάζει πολλούς γεωπολιτικούς υπολογισμούς.

Αν ο κ. Πούτιν χάσει, ορισμένες χώρες που φοβούνται τη Ρωσία, όπως οι χώρες της Βαλτικής, θα τη φοβούνται λιγότερο. Άλλες θα ανησυχήσουν ότι μια πτημένη Ρωσία μπορεί να γίνει ακόμα λιγότερο προβλέψιμη. Ο κ. Πούτιν δεν έχει απειλήσει άμεσα το Καζαχστάν, το οποίο, όπως και η Ουκρανία, έχει εκτεταμένα σύνορα με τη Ρωσία και μια μεγάλη ρωσόφωνη μειονότητα. Ωστόσο οι γκουρού του ρωσικού εθνικισμού τον παροτρύνουν να τη διαμελίσει, καταλαμβάνοντας εδάφη προκειμένου να «προστατεύσει» τους εθνοτικά Ρώσους από φανταστικές διώξεις. Τα ψέματά τους για το Καζαχστάν έχουν τρομακτική ομοιότητα με αυτά που λένε για την Ουκρανία: ότι, για παράδειγμα, διαθέτει εργαστήρια βιολογικού πολέμου κοντά στα ρωσικά σύνορα και σχεδιάζει να απαγορεύσει τη διδασκαλία της ρωσικής γλώσσας στα σχολεία. Όπως και να τελειώσει ο πόλεμος στην Ουκρανία, οι Καζάχοι θα έχουν λόγους να είναι νευρικοί.

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία δείχνει ότι καμία χώρα που έχει κυβερνηθεί κάποια στιγμή από τη Μόσχα δεν είναι ασφαλής. Όσες μπορούν να σφυρηλατήσουν στενότερους δεσμούς με το NATO θα το κάνουν: η Γεωργία και η Μολδαβία είναι πρόθυμες. Εκείνες που δεν μπορούν ρεαλιστικά να περιμένουν βοήθεια από το NATO, όπως το Καζαχστάν, το Κιργιστάν και το Τατζικιστάν, θα επιδιώξουν βαρύτερους δεσμούς με την Κίνα. Υποθέτουν ότι, εάν υπάρχουν κινεζικοί σιδηρόδρομοι και εργοστάσια στο έδαφός τους, θα είναι λιγότερο πιθανό να τους επιτεθεί η Ρωσία. Τα μόνα καθεστώτα που είναι πιθανό να έρθουν πιο κοντά στη Ρωσία το 2023 θα είναι οι όμοιοί της παρίες, ιδίως το Ιράν, το οποίο χρειάζεται έναν φιλικό εμπορικό εταίρο και ένα φιλαράκι στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

Τα καθεστώτα που εξαρτώνται από τη ρωσική υποστήριξη θα γίνουν πιο νευρικά. Ο δεσποτικός ηγέτης της Λευκορωσίας Alexander Lukashenko έχει σε μεγάλο βαθμό κρατηθεί στην εξουσία χάρη στην υποστήριξη του κ. Πούτιν. Σε αντάλλαγμα, επέτρεψε να χρησιμοποιηθεί το έδαφος της Λευκορωσίας ως ορμητήριο για τη ρωσική επίθεση στο Κίεβο, την πρωτεύουσα της Ουκρανίας, η οποία απέτυχε παταγωδώς. Ο κ. Lukashenko δεν είναι πρόθυμος να εμπλακεί βαθύτερα στον πόλεμο, ο οποίος είναι εξαιρετικά αντιδημοφιλής στους Λευκορώσους και εντείνει την περιφρόνηση που νιώθουν για τον πρόεδρό τους που νοθεύει τις εκλογές, αλλά ο κ. Πούτιν θα συνεχίσει να τον πιέζει.

Οι πολιτικοί κραδασμοί από τις υψηλές τιμές των τροφίμων και της ενέργειας θα συνεχιστούν

Όσον αφορά την Αφρική, η Wagner, μια μισθοφορική οργάνωση που διοικείται από έναν κολλητό του Πούτιν, στηρίζει αυταρχικές κυβερνήσεις στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία και το Μάλι και έναν πολέμαρχο στη Λιβύη. Οι επιχειρήσεις αυτές είναι πιθανώς αυτοχρηματοδοτούμενες μέσω σκοτεινών συμφωνιών για ορυκτά. Αλλά κάποιος από τους κακοποιούς της Wagner έχουν κληθεί να πολεμήσουν στην Ουκρανία. Εάν οι αφρικανικές επιχειρήσεις της χάσουν κάποια στιγμή τη σιωπηρή υποστήριξη του ρωσικού κράτους, θα δυσκολευτεί να διατηρήσει τους πελάτες της στην εξουσία.

Οι παραγωγοί ενέργειας θα δουν τη διπλωματική τους επιρροή να ενισχύεται για όσο διάστημα ο πόλεμος διαταράσσει τις αγορές ενέργειας. Η Σαουδική Αραβία, που διαθέτει αφθονία μετρητού, θα αισθανθεί ελάχιστη πραγματική πίεση για να βελτιώσει το ιστορικό της όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα ή να διαφοροποιήσει την οικονομία της. Οι προμηθευτές εναλλακτικών λύσεων στο ρωσικό αέριο θα ευδοκιμήσουν. Η Ευρώπη ραίνει με χρέμα το Κατάρ, μεγάλο εξαγωγέα υδρογονομένου φυσικού αερίου. Η Αίγυπτος, η οποία κάποτε διαπληκτιζόταν με το Κατάρ για την υποστήριξή του στους Ισλαμιστές, τώρα το καλοπιάνει με την ελπίδα οικονομικής στήριξης.

Οι πολιτικοί κραδασμοί από τις υψηλές τιμές των τροφίμων και της ενέργειας θα συνεχιστούν. Έχουν ήδη συμβάλει σε διαμαρτυρίες και ταραχές σε πολλές χώρες καθώς και στην ανατροπή του προέδρου της Σρι Λάνκα. Ακόμα και αν οι τιμές των τροφίμων υποχωρήσουν κάπως το 2023, να περιμένετε ταραχές σε μέρη όπως η Πακιστάν και η Τυνησία, όπου οι άνθρωποι κατηγορούν τις αντιλαϊκές κυβερνήσεις για το άδικο πιάτο τους. Ακόμα πιο πιθανές είναι οι φασαρίες σε χώρες όπου η κακή οικονομική πολιτική έχει επιδεινώσει τη ζημία και που έχουν προγραμματίσει εκλογές –οι οποίες θα είναι τεταμένες– για το 2023, όπως η Νιγηρία και η Τουρκία.

Η τελευταία περίπτωση είναι ασυνήθιστη. Με διπλωματικό τρόπο, ο πρόεδρος της Τουρκίας Ρεζέπ Ταγίπ Ερντογάν ελπίζει να επωφεληθεί από τον πόλεμο στην Ουκρανία ανεξάρτητα από την εξέλιξή του. Αν ο κ. Πούτιν χάσει και η Ρωσία αποδυναμωθεί σοβαρά, μπορεί να δημιουργηθεί κενό εξουσίας σε μέρη που ενδιαφέρουν την Τουρκία, όπως η Συρία και ο νότιος Καύκασος. Αν η ρωσική υποστήριξη προς την Αρμενία κλονιστεί, ο κ. Ερντογάν θα εντείνει την υποστήριξή του προς το Αζερμπαϊτζάν, το οποίο βρίσκεται σε εδαφική διαμάχη με την Αρμενία.

Αν ο πόλεμος στην Ουκρανία παραταθεί, ο κ. Ερντογάν θα συνεχίσει να παίζει και με τις δύο πλευρές. Θα περιμένει ανταμοιβές από τη Μόσχα, όπως φθινό αέριο, για το γεγονός ότι καλωσορίζει ρωσικό χρέμα και Ρώσους τουρίστες. Θα πουλήσει επίσης περισσότερα όπλα στην Ουκρανία και θα απαιτήσει πίστωση από τη Δύση για την άρνηση εισόδου ρωσικών πολεμικών πλοίων στη Μαύρη Θάλασσα. Και αν ο κ. Ερντογάν χάσει τις εκλογές τον Ιούνιο, ο διάδοχός του θα ακολουθήσει πιθανότατα παρόμοια προσέγγιση στην εξωτερική πολιτική.

Γενικά, η ταπεινώση του κ. Πούτιν στην Ουκρανία θα κάνει τους απανταχού αυταρχικούς ηγέτες επιφυλακτικούς στην έναρξη κατακτητικών πολέμων – και διπλά επιφυλακτικούς αν η ήττα οδηγήσει στην πτώση του κ. Πούτιν. Αυτό καθιστά για τους υποστηρικτές της Ουκρανίας ακόμα πιο σημαντικό τον διπλασιασμό της στήριξης που της παρέχουν. Η επιθετικότητα δεν πρέπει να αποφέρει καρπούς – και αυτό πρέπει να φαίνεται. Μακροπρόθεσμα, ο κόσμος θα είναι πιο ειρηνικός αν ο κ. Πούτιν χάσει. ●

Δεσμευόμαστε να συνεχίσουμε να δημιουργούμε ένα Καλύτερο Αύριο

Υψηλή τεχνολογία, Πρόοδος,
στήριξη στην **Απασχόληση** και
Επιστήμη βρίσκονται στο επίκεντρο
των επενδύσεων της BAT στην Ελλάδα.

Οι διαρκείς επενδύσεις της BAT Hellas
στην Ελλάδα, μας εμπνέουν να συνεχίσουμε
να επιταχύνουμε την προσπάθειά μας για να
δημιουργήσουμε ένα **Καλύτερο Αύριο**.

www.bathellas.gr

Επειδή ο φούρνος μπορεί να φουσκώσει τον λογαριασμό

ΨΗΝΟΥΜΕ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΘΕΡΜΑΝΣΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΕΡΑ

Επιπλέον, στην κουζίνα μαγειρεύουμε πάντα με κλειστό καπάκι και ειδικά στην κουζίνα φυσικού αερίου αυξομειώνουμε τη φλόγα στις εστίες, για πλήρη έλεγχο χωρίς σπατάλη ενέργειας. Μπες τώρα στο smartenergytips.depa.gr και δες όλους τους τρόπους για να μειώσεις την κατανάλωση σε ρεύμα και φυσικό αέριο στο σπίτι και την επιχείρησή σου και να εξοικονομήσεις έως και 350€ τον χρόνο. Παράλληλα, περιορίζουμε τη χρήση των ενεργοβόρων συσκευών τις ώρες αιχμής: 6 το απόγευμα έως 9 το βράδυ. Έτσι, συμβάλλουμε στη μείωση της τιμής του ρεύματος και κάνουμε τη διαφορά για λογαριασμό όλων μας. Περιορίζοντας την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, χρειαζόμαστε λιγότερο φυσικό αέριο. Γιατί το 40% της ηλεκτροπαραγωγής στηρίζεται στο φυσικό αέριο. Ώρα για μικρές αλλαγές και μεγάλες διαφορές.

ΠΕΡΙΟΡΙΖΟΥΜΕ
ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ
ΕΝΕΡΓΟΒΟΡΩΝ
ΣΥΣΚΕΥΩΝ ΤΙΣ
ΩΡΕΣ ΑΙΧΜΗΣ 18:00-21:00

Μπες τώρα στο
smartenergytips.depa.gr
και δες όλα τα tips για
εξοικονόμηση έως 350€ τον χρόνο

ΟΜΙΛΟΣ

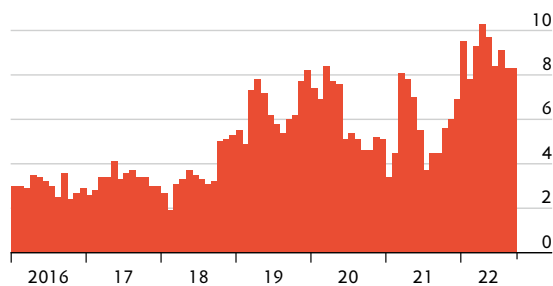
Κ Ρ Α Τ Α Μ Ε Τ Η Ζ Ω Η Ε Ν Ε Ρ Γ Η

Συμφωνίες με τον διάβολο

Ένα νέο ενεργειακό σύστημα θα αναδυθεί, το οποίο θα περιλαμβάνει άβολους συμβιβασμούς, προβλέπει ο Patrick Foulis

Και τώρα τρέχουμε για αέριο

Ευρώπη, εισαγωγές LNG, σε εκατ. τόνους

Πηγή: Cedigaz

Το 2022 ένα ενεργειακό σοκ προκάλεσε χάος στην Ευρώπη και σε μεγάλο μέρος του κόσμου, πυροδοτώντας αύξηση του πληθωρισμού και κάνοντας πιθανότερη μια ύφεση. Το 2023 ο κόσμος θα εξακολουθεί να παλεύει με τις ασταθείς αγορές πετρελαίου και φυσικού αερίου, αλλά θα διπλασιάσει και τις προσπάθειές του για τη δημιουργία ενός φθηνότερου, καθαρότερου και ασφαλέστερου ενεργειακού συστήματος. Η εποχή των ορυκτών καυσίμων, κατά τον 20ό αιώνα, περιείχε πολλές φαιστικές συμφωνίες, από τη συμμαχία του Φραγκλίνου Ρούζβελτ με τον Οίκο των Σαούντ το 1945 έως τις συμφωνίες της Ευρώπης με τη μετασοβιετική Ρωσία. Το 2023 οι περισσότερες χώρες θα συνάψουν δύο νέες συμφωνίες με τον διάβολο. Βραχυπρόθεσμα, θα σπρίξουν τις επενδύσεις σε ρυπογόνα ορυκτά καύσιμα με αντάλλαγμα την ασφάλεια. Μακροπρόθεσμα, θα υιοθετήσουν κρατικές βιομηχανικές πολιτικές σε μια προσπάθεια να επιταχύνουν την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η κρίση που προκλήθηκε από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία ήταν οδυνηρή. Έως τον Σεπτέμβριο του 2022 το ένα τρίτο του πληθωρισμού της τάξης του 9% στον πλούσιο κόσμο οφειλόταν στην ενέργεια. Το κλείσιμο της στρόφιγγας παροχής αερίου στην Ευρώπη από τον πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν ανάγκασε τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές να μειώσουν την κατανάλωση κατά 10% σε επίσημη βάση και πυροδότησε φόβους για αποβιομηκάνιση. Ο αγώνας της Ευρώπης να εισαγάγει υδρογονοποιημένο φυσικό αέριο (LNG) διά θαλάσσης εκτόξευσε την παγκόσμια τιμή του στα ύψη, οδηγώντας σε βίαιες περικοπές σε φτωχότερες χώρες όπως το Πακιστάν. Οι τιμές του αργού πετρελαίου παρέμειναν υψηλές και ο ΟΠΕΚ έδειξε ότι εξακολουθεί να αποτελεί μπελά, καθώς μείωσε την παραγωγή, αγνοώντας τις εκκλήσεις του προέδρου Τζο Μπάιντεν για αύξησή της. Η ζήτηση για άνθρακα επέστρεψε σε ιστορικά υψηλά.

Έως τον Νοέμβριο οι τιμές spot του φυσικού αερίου στην Ευρώπη είχαν μειωθεί λόγω των περικοπών από τη βιομηχανία και του ζεστού καιρού. Παρόλα αυτά, το 2023 οι παγκόσμιες αγορές ενέργειας θα παραμείνουν σε πυρετώδη κατάσταση. Εξαντλώντας τις δεξαμενές αποθήκευσης αερίου, η Ευρώπη θα αντίζει μέχρι την άνοιξη. Αλλά μέχρι τότε θα είναι σαφές ότι επίκεινται χρόνια ενεργειακής λιτότητας: η Ρωσία προμήθευε το 36% του αερίου της Ευρώπης, ενώ ακόμα και ο επιταχυνόμενος ρυθμός των εισαγωγών LNG στα τέλη του 2022 αντιστάθμισε μόνο το ένα τρίτο του παραπάνω ποσοστού. Αν η οικονομία της Κίνας αναζωογονηθεί το 2023, η ζήτησή της για πετρέλαιο και αέριο θα αυξηθεί κατακόρυφα, συμπίπτοντας περαιτέρω τις παγκόσμιες αγορές. Η δυναμική προς τη δημιουργία ενός καλύτερου ενεργειακού συστήματος θα ενισχυθεί.

Πώς θα μοιάζει αυτό; Μετά το πετρελαϊκό σοκ του 1973, η κατανάλωση και οι εκπομπές μειώθηκαν και οι υψηλές τιμές προκάλεσαν μια έκρηξη επενδύσεων σε νέες πηγές εφοδιασμού, όπως η

Αλάσκα, και σε εναλλακτικές λύσεις, όπως η πυρηνική ενέργεια. Αυτή τη φορά υπάρχει το σοκ, αλλά μέχρι στιγμής δεν υπάρχει επενδυτικό κύμα. Το 2023 η κεφαλαιουχική δαπάνη των 500 μεγαλύτερων ενεργειακών εταιρειών παγκοσμίως προβλέπεται να είναι μόλις 9% πάνω από τα προ πανδημίας επίπεδα, καθώς οι επιχειρήσεις αποθαρρύνονται από τη γεωπολιτική και την αβεβαιότητα της πράσινης μετάβασης.

Το φιλελεύθερο ιδεώδες μιας παγκόσμιας αγοράς ενέργειας – η οποία θα διέπεται από έναν κοινό φόρο άνθρακα και από υπεραποδοτικές διασυνοριακές εφοδιαστικές αλυσίδες για ηλιακούς συλλέκτες και μπαταρίες – είναι νεκρό. Μια εναλλακτική αρχή οργάνωσης, με δύο ενεργειακές σφαίρες επιρροής, μια δημοκρατική και μια αυταρχική, είναι τραβηγμένη. Η Αμερική αμφιταλαντεύεται σε σχέση με το ενδεχόμενο να γίνει ο κύριος ενεργειακός προμηθευτής της Ευρώπης και μπορεί να προτιμήσει να περιορίσει τις εξαγωγές, κρατώντας χαμηλά τις τιμές στο εσωτερικό για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις. Η Κίνα κακομαθαίνει τη Ρωσία και το Ιράν παρά τις κυρώσεις της Δύσης, αλλά είναι επιφυλακτική στο να εξαρτηθεί από αυτές τις δύο χώρες.

Η πράσινη μετάβαση δημιουργεί μια περαιτέρω πηγή αβεβαιότητας, που αναστέλλει τις επενδύσεις. Τα νέα έργα φυσικού αερίου μπορεί να έχουν σύντομη ζωή λόγω των αυστηρότερων κανόνων για τις εκπομπές ρύπων, εκτός αν μπορέσουν να προσαρμοστούν σε νέες τεχνολογίες όπως το πράσινο υδρογόνο. Οι επενδύσεις στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας παραμένουν πολύ χαμηλές, ενώ τα ανώτατα όρια τιμών και οι φόροι στα απροσδόκιστα κέρδη των παραγωγών, που εισέχθησαν από πολλές χώρες το 2022, δεν αποτελούν κίνητρα για την αύξηση των δαπανών.

Μεγάλα προβλήματα, μεγάλη κυβέρνηση

Αντιμέτωπες με αυτό, οι κυβερνήσεις θα παρέμβουν ακόμα περισσότερο στις ενεργειακές αγορές το 2023 για να εξασφαλίσουν διαφοροποίηση του εφοδιασμού και να ενισχύσουν τις επενδύσεις. Όσον αφορά το φυσικό αέριο, αυτό σημαίνει ότι θα υπάρξουν περισσότερες συμφωνίες στις οποίες το κράτος θα αναλαμβάνει το ρίσκο των μακροπρόθεσμων συμβάσεων και των περιουσιακών στοιχείων που τελματώνουν. Οι ευρωπαϊκές χώρες θα εντείνουν την επιδίωξη συμμαχιών με προμηθευτές φυσικού αερίου, όπως η Αλγερία και το Κατάρ. Όσον αφορά τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, σημαίνει την υιοθέτηση κρατικά διευθυνόμενων (και επιδοτούμενων) επεκτάσεων. Αυτό μπορεί να βοηθήσει στην επιτάχυνση των έργων, αλλά θα σημαίνει επίσης ότι η άγνηση περιβάλλεται από βιομηχανική πολιτική, με στόχο την ενίσχυση των θέσεων εργασίας και της παραγωγής στην ημεδαπή. Αυτή η στρατηγική ισχύει ήδη στην Κίνα και την Ινδία, ενώ ο αμερικανικός νόμος για τη μείωση του πληθωρισμού περιλαμβάνει επιδοτήσεις 400 δις \$ και διατάξεις υπέρ της εγχώριας παραγωγής (“Make it in America”). Η Ευρώπη θα ακολουθήσει προκειμένου να κρατήσει τη βιομηχανία στο έδαφός της.

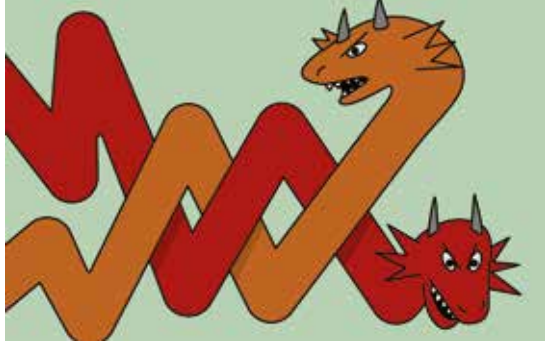
Όπως όλες οι συμφωνίες με τον διάβολο, έτσι και οι νέες ενεργειακές συμφωνίες θα ενέχουν κινδύνους που με την πάροδο του χρόνου θα γίνουν εμφανέστεροι. Η κρατική υποστήριξη συμφωνιών για ορυκτά καύσιμα θα δημιουργήσει μια νέα γενιά ρυπογόνων περιουσιακών στοιχείων, που θα πρέπει να κλείσουν πρόωρα σε 5-10 χρόνια προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι για τις εκπομπές, με μεγάλο κόστος. Και η υιοθέτηση μιας πιο εθνικιστικής, προστατευτικής φιλοσοφίας θα σημαίνει ότι η παγκόσμια ανάπτυξη της καθαρής ενέργειας ύψους 50 τρις \$ την επόμενη δεκαετία θα είναι λιγότερο αποτελεσματική. Ωστόσο, το κόστος αυτό θα σταθμιστούν μόνο πολύ μετά το τέλος του 2023 – και το τέλος της άμεσης ενεργειακής κρίσης. ●

Η δυναμική για τη δημιουργία ενός καλύτερου ενεργειακού συστήματος θα αυξηθεί

PATRICK FOULIS, Business affairs editor,
The Economist

Πολεμώντας το θηρίο του στασιμοπληθωρισμού

Οι εταιρείες θα αντιμετωπίσουν ένα τοξικό μείγμα υψηλού κόστους και χαμηλής ζήτησης το 2023, προβλέπει η Rachana Shanbhogue. Πώς θα αντιδράσουν;

ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΤΑΣΗ, ανοιχτός πόλεμος, μια παγκόσμια πανδημία: όσοι έχουν βρεθεί στο τιμόνι κάποιας επιχείρησης με όλα τα σκαμπανεβάσματα της δεκαετίας του 2020 μέχρι τώρα, πιθανώς να αισθάνονται ότι τα έχουν δει όλα. Τώρα πρέπει να προετοιμαστούν για να πολεμήσουν έναν άλλο εκθρό: το δικέφαλο τέρας του υψηλού πληθωρισμού και της οικονομικής στασιμότητας. Αυτό το φοβερό θηρίο του στασιμοπληθωρισμού έκανε για τελευταία φορά την εμφάνισή του τη δεκαετία του '70, πολύ πριν τα περισσότερα από τα σημερινά ανώτερα στελέχη πατήσουν καν το πόδι τους στον επαγγελματικό στίβο. Πώς πρέπει να αντιδράσουν;

Οι εταιρείες έχουν ήδη να αντιμετωπίσουν την εκτίναξη του πληθωρισμού. Το 2022, οι τιμές των μετοχών κατακλύθηκαν, καθώς η μια εταιρεία μετά την άλλη προειδοποιούσαν για υπερβολικές πιέσεις λόγω κόστους. Για παράδειγμα, η Ford ανέφερε ότι το κόστος της στο τρίτο τρίμηνο του έτους ήταν κατά 1 δις \$ υψηλότερο από το αναμενόμενο – μια υπέρβαση που ισοδυναμεί με το 25% περίπου των προσαρμοσμένων λειτουργικών κερδών της στο δεύτερο τρίμηνο. Στην ευρωζώνη, οι τιμές παραγωγού εκτοξεύθηκαν με επίσημο ρυθμό που ξεπέρασε το 40% λόγω των εντυπωσιακών αυξήσεων στις τιμές της ενέργειας. Ωστόσο, ενώ το κόστος εκινάχθηκε, η καταναλωτική ζήτηση παρέμεινε ισχυρή, στηριζόμενη ακόμα από τη γενναιόδωρη δημοσιονομική στήριξη που θεσπίστηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Αυτό βοήθησε τα κέρδη των αμερικανικών επιχειρήσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ, να φθάσουν σε ύψος ρεκόρ κατά τη διάρκεια του έτους.

Το 2023 οι διευθυντές θα αντιμετωπίσουν το δύσκολο έργο της υπεράσπισης αυτών των δυσθεώρητων περιθωρίων κέρδους ενάντια σε δύο πηγές πίεσης. Η πρώτη είναι ότι το κόστος παραμένει υψηλό. Παρότι οι τιμές της ενέργειας μπορεί να σταματήσουν να αυξάνονται τόσο γρήγορα, θα παραμείνουν σε υψηλά επίπεδα, όπως και οι μισθοί και άλλοι παράγοντες κόστους. Ακόμη, ο «γιγαντιαίος εταιρικός κετοειδής σκώληκας του πληθωρισμού», όπως τον περιέγραψε κάποτε ο διάσημος επενδυτής Warren Buffett, απειλεί να καταβροχθίσει και δολάρια που προορίζονταν για επενδύσεις. Οι εταιρείες θα αναγκαστούν να πληρώσουν περισσότερα για αποθέματα και απαιτήσεις απλής και μόνο για να διατηρήσουν ένα δεδομένο επίπεδο παραγωγής, εις βάρος της κεφαλαιουχικής δαπάνης.

Η δεύτερη πηγή πίεσης των περιθωρίων κέρδους θα προέλθει από την υποχώρηση της ζήτησης. Αν και οι κυβερνήσεις στην Ευρώπη προσπαθούν να αμβλύνουν το πλήγμα από το ενεργειακό σοκ, οι καταναλωτές θα ψωνίζουν λιγότερο καθώς χάνουν την αγοραστική τους δύναμη. Στην Αμερική τα αυξανόμενα επιτόκια θα αρχίσουν να επιβαρύνουν την οικονομία. Δεν είναι, λοιπόν, περίεργο ότι το 39% των οικονομικών διευθυντών που συμμετείχαν σε έρευνα της συμβουλευτικής εται-

ρείας Deloitte τον Αύγουστο του 2022 δάλωσε πως αναμένει ότι η Αμερική θα βρίσκεται σε περίοδο στασιμοπληθωρισμού το 2023, ενώ το 46% αναμένει ύφεση.

Καθώς οδεύουν προς μια μάχη με το τέρας του στασιμοπληθωρισμού, τα αφεντικά θα αναπτύξουν ένα μείγμα από στρατηγικές. Τα περισσότερα θα επιδιώξουν να μετακυλήσουν την αύξηση του κόστους στους πελάτες. Για παράδειγμα, το 2022 η McDonald's αύξησε την τιμή των τσίζπεργκέρ της στη Βρετανία για πρώτη φορά μετά από 14 χρόνια – θα ακολουθήσουν και άλλες επιχειρήσεις. Αυτό δεν γίνεται ποτέ ελαφρά τη καρδία: οι πελάτες μπορεί να αντιδράσουν άσχημα στην αύξηση των τιμών, με αποτέλεσμα μια επιχείρηση να ματώσει σε μερίδιο αγοράς και έσοδα. Οι εταιρείες που θα βρίσκονται στην καλύτερη θέση θα είναι αυτές που διαθέτουν μεγάλη τιμολογιακή δύναμη, είτε επειδή πωλούν βασικά προϊόντα για τα οποία η ζήτηση είναι γενικά συβαρή –σκεφτείτε, ας πούμε, τα καταναλωτικά αγαθά που παράγει η Nestlé–, είτε επειδή διαθέτουν brands που οι πελάτες εμπιστεύονται και εκτιμούν. «Σε περίοδο πληθωρισμού είναι θαυμάσιο πράγμα να κατέχεις ένα brand», σημείωσε κάποτε ο κ. Buffett, σκεπτόμενος ίσως τις δικές του επενδύσεις στην Coca-Cola.

Δεν είναι όλες οι επιχειρήσεις ευλογημένες με τέτοια τιμολογιακή δύναμη και σε κάθε περίπτωση, υπάρχουν όρια στο πόσο ψηλά μπορούν να φτάσουν οι τιμές προτού οι πελάτες αρχίσουν να απομακρύνονται. Ορισμένες εταιρείες θα καταφύγουν στο τέχνασμα του «συρρικνωπληθωρισμού» (“shrinkflation”) – για παράδειγμα, μικραίνουν τις σοκολάτες και αφήνουν τις τιμές αμετάβλητες. Άλλες θα προσπαθήσουν να συγκρατήσουν το κόστος μέσω της αύξησης της αποδοτικότητας. Οι υψηλότεροι λογαριασμοί ενέργειας στην Ευρώπη έχουν ήδη αρχίσει να αναδιαμορφώνουν τις εφοδιαστικές αλυσίδες ορισμένων εταιρειών: η BASF, ένας γίγαντας των χημικών, για παράδειγμα, παράγει την πιο ενεργόβιο αμμωνία για λίπασμα στην Αμερική και το Βέλγιο αντί να την παράγει στην έδρα της, τη Γερμανία, όπου το υπέρρογο κόστος του φυσικού αερίου την καθιστά ασύμφορη.

Ίσως οι πιο δύσκολες προσπάθειες συγκράτησης του κόστους να φορούν τους μισθούς των εργαζομένων. Με το εργατικό δυναμικό σε έλλειψη κατά το μεγαλύτερο μέρος της πανδημίας, τα αφεντικά έκαναν τα πάντα για να καλοπιάσουν τους εργαζόμενους, καλλωπίζοντας τα γραφεία τους και ενθαρρύνοντας την τηλεργασία. Αλλά με το κόστος να αυξάνεται και τη ζήτηση να παραπαίει, οι διευθυντές μπορεί να μετατραπούν από μνηστήρες σε αντιπάλους. Καθώς το κόστος ζωής εκτοξεύεται, τα συνδικάτα στην Αμερική και την Ευρώπη απαιτούν μεγάλες αυξήσεις στους μισθούς. Όμως οι αυξήσεις των μισθών θα είναι πιο δύσκολο να συμφωνηθούν καθώς η ζήτηση υποχωρεί – και η απειλή των απολύσεων θα αρχίσει να ελλοχεύει. Ακόμα και στα μέσα του 2022, οι μισές αμερικανικές επιχειρήσεις που συμμετείχαν σε έρευνα της συμβουλευτικής εταιρείας PwC δήλωσαν ότι σχεδίαζαν να μειώσουν το προσωπικό τους.

Όπως και με τις άλλες προκλήσεις που αντιμετωπίστηκαν τα τελευταία χρόνια, ορισμένες εταιρείες θα βγουν σε καλύτερη κατάσταση από άλλες. Οι δυσφαιρημένοι επενδυτές θα διώξουν τα αφεντικά που προστίναται της εκτίναξης του κόστους και της κατάρρευσης του μεριδίου αγοράς. Όσοι όμως βγουν νικητές από αυτήν την τελευταία εταιρική μάχη θα δουν τη φήμη τους να ενισχύεται. Εμπρός στον αγώνα, λοιπόν. ●

Οι εταιρείες που θα βρίσκονται στην καλύτερη θέση θα είναι αυτές που διαθέτουν μεγάλη τιμολογιακή δύναμη

RACHANA SHANBHOGUE, Deputy business affairs editor, *The Economist*

Όχι τα ίδια παλιά τραγούδια

Οι εθνικοί ύμνοι έχουν μείνει πίσω από την εποχή, υποστηρίζει η Catherine Nixey. Ήρθε η ώρα να τους επικαιροποιήσουμε

ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΥΜΝΟΙ μπορεί να είναι προβληματικοί. Η κνεία της Ελισάβετ Β' κινήθηκε με σιγουριά στρατιωτικού βηματισμού σε κάθε πτυχή εκτός από μία: την ανάκρουση του ύμνου. Ένα έθνος που τραγουδούσε ευσυνειδήτητα τα ίδια λόγια επί 70 χρόνια δίστασε. Το “God save our gracious queen” φαινόταν λάθος (σαφώς, ήταν λίγο αργά για να σωθεί). Αλλά και το “God save our gracious king” έμοιαζε ακατάλληλο: στο κάτω κάτω η βασίλισσα κειτόταν ακόμα εκεί. Στο Αββαείο του Ουέστμινστερ το εκκλησίασμα συμβιβάστηκε. “Long live our noble queen”, μουρμούριζαν· “God save the queen”.

Ο εθνικός ύμνος της Βρετανίας προσφέρεται για να εξετάσουμε και άλλα ακανθώδη προβλήματα. Όταν τραγουδιέται ολόκληρος, περιλαμβάνει έναν δεύτερο στίχο στον οποίο ο Θεός καλείται να «σκορπίσει τους εχθρούς του» και να ματαιώσει τα «δολερά τους σχέδια». Όταν ο ύμνος τραγουδήθηκε για πρώτη φορά το 1745, τα συναισθήματα που προκάλεσε θεωρήθηκαν τόσο υπέροχα εύλογα που χαιρέτισκαν με «επαυλαμβανόμενα “ζήτω”», μπιζάρια και «καθολικό χειροκρότημα», σύμφωνα με την εφημερίδα *Daily Advertiser*. Στην πιο ευαίσθητη ατμόσφαιρα του 2022, ωστόσο, και μπροστά σε ένα διεθνές ακροατήριο, οι στίχοι αυτοί φαινόταν μάλλον λιγότερο υπέροχοι. Ο συγκεκριμένος στίχος δικαίως διαγράφηκε.

Η στέψη του βασιλιά Καρόλου Γ', η οποία θα πραγματοποιηθεί τον Μάιο του 2023, είναι μια τέλεια ευκαιρία για περαιτέρω επικαιροποιήσεις. Βέβαια, ο εθνικός ύμνος της Βρετανίας δεν είναι ο μόνος που θα χρειαζόταν λίγη επεξεργασία. Πολλοί γράφτηκαν τον 19ο αιώνα και ελάχιστοι υπερασπίζονται την ισότητα και τη διαφορετικότητα όπως οι σύγχρονες απόψεις ενδεχομένως θα απαιτούσαν· και ένας απίθανο μεγάλος αριθμός από αυτούς στάζει αίμα. Αυτό ρέει άφθονο (Αλγερία)· χύνεται για ευγενή σκοπό (Βέλγιο)· βάφει κόκκινη τη σημαία (Βιετνάμ)· ή για να ποιστούν τα χωράφια μας μ' ένα μολυσμένο αίμα¹ (Γαλλία).

Η αλήθεια είναι ότι ελάχιστα έθνη παρουσιάζουν τον καλύτερο εαυτό τους στους ύμνους τους. Σκεφτείτε τον ύμνο της αμφισβητούμενης περιοχής της Δυτικής Σαχάρας. Με τη φωτεινή τονικότητά του σε φα μείζονα και τον χαρούμενο ρυθμό του εμβατηρίου, ενθαρρύνει τους πατριώτες να «κόψουν το κεφάλι του εισβολέα!» – και όχι μόνο μία, αλλά δύο φορές, πράγμα που είναι σίγουρα ο ορισμός της υπερβολής. Στο μεταξύ, ο ύμνος του Βιετνάμ διαβεβαιώνει τον λαό του ότι «ο δρόμος προς τη δόξα είναι στρωμένος με τα πτώματα των εχθρών μας»· ενώ ο αλγερινός επιλέγει τη μουσική μεταφορά για να εξηγήσει (fortissimo) ότι οι Αλγερινοί εκλαμβάνουν «τον ήχο των πολυβόλων ως μελωδία μας». Πάντως δεν κινδυνεύουν να τον μπρεδέψουν με μελωδία των Simon and Garfunkel.

Ο βρετανικός εθνικός ύμνος δεν είναι ο μόνος που θα χρειαζόταν λίγη επεξεργασία

Ορισμένα προβλήματα θα είναι ευκολότερο να να διορθωθούν σε σχέση με άλλα. Ο σεξισμός είναι ένα επίμονο χαρακτηριστικό των εθνικών ύμνων, αλλά αντιμετωπίζεται εύκολα. Η Ιταλία ίσως θα ήθελε να επανεξετάσει τον ύμνο της, «Αδελφοί της Ιταλίας», για να τον κάνει «Αδελφοί και αδελφές της Ιταλίας» – ιδιαίτερα τώρα που έχει την πρώτη γυναίκα πρωθυπουργό στην ιστορία της, την Giorgia Meloni, η οποία ηγείται ενός κόμματος που το όνομά του είναι ο τίτλος του ύμνου. Έτσι και οι άνδρες και οι γυναίκες πατριώτες θα μπορούν να αισθάνονται ότι συμπεριλαμβάνονται όταν τραγουδούν το ζωηρό ρεφρέν του – «Είμαστε έτοιμοι να πεθάνουμε! / Είμαστε έτοιμοι να πεθάνουμε! / Η Ιταλία μάς καλεί. Ναι!»–, σηματοδοτώντας ένα μεγάλο βήμα μπροστά προς την ισότητα των φύλων.

Υπάρχουν και άλλες προκλήσεις. Πολλοί ύμνοι προάγουν τον αυτοτραυματισμό· σε ορισμένους θα ήταν χρήσιμες οι προειδοποιήσεις. Ο ιταλικός ρομαντικοποιεί τον θάνατο, ενώ η «Στροφή για τα Παιδιά» της «Μασσαλιώτιδας» ενθαρρύνει τα νήπια της Γαλλίας να πεθάνουν όπως οι μεγαλύτεροι και να «μοραστούν τον τάφο τους» αντί να αποδεχθούν την ήττα. (Αυτό αναμειγνύει τον αυτοκτονικό ιδεασμό με μια πινελιά ιστορικού αναθεωρητισμού – οι Γάλλοι έχουν μια κάποια προ-ιστορία στο να προτιμούν την ήττα από τον θάνατο). Ο εθνικός ύμνος της Τουρκίας, στο μεταξύ, απεικονίζει γλαφυρά πώς οι πεσόντες πατριώτες θα αναστηθούν μια μέρα από τους τάφους τους: «Δάκρυα αίματος θα κυθούν από κάθε πληγή μου», λέει, «και το άψυχο σώμα μου θα ξεπηδήσει από τη γη».

Πράγματι, αν διαβάσετε μερικούς εθνικούς ύμνους στη σειρά δύσκολα θα αποβάλετε τη σκέψη ότι οι δημιουργοί τους είναι μια προβληματική ομάδα. Πολλοί φαίνονται καταθλιπτικοί, άλλοι παρανοϊκοί, ενώ μια τρίτη κατηγορία δείχνει σαφή τάση καταστροφολογίας. Πάρτε τη «Μασσαλιώτιδα», της οποίας η πρώτη στροφή περιέχει τον γοητευτικό και φαινομενικά βουκολικό στίχο: «Ακούτε μες στους αγρούς...», ξεκινά. Τι να είναι άραγε αυτός ο ήχος; Αγελάδες που μουκανίζουν; Ο άνεμος στα αμπελόφυλλα; Όχι, είναι «οι άγριοι στρατιώτες» που «μουγκρίζουν. Έρχονται... να πνίξουν τους γιους σας, τους συντρόφους σας».

Εν ολίγοις, υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης. Οι εθνικοί ύμνοι θα μπορούσαν ίσως να επικεντρωθούν περισσότερο στα θετικά εθνικά χαρακτηριστικά. Ο ύμνος της Γαλλίας θα μπορούσε, για παράδειγμα, να μνησεί τη γαστρονομική της περηχία, τα τρένα υψηλής ταχύτητας και την πυρηνική ενέργεια, ενώ ο ύμνος της Τουρκίας θα μπορούσε να σημειώσει την αγροτική της αυτάρκεια και την εκπληκτική γεωπολιτική της ευελιξία.

Κάτι τέτοιο βέβαια δεν είναι πάντα εύκολο: οι εθνικοί ύμνοι συχνά θεωρούνται ανεκτίμητης αξίας και οι άνθρωποι έχουν πολεμήσει και πεθάνει για αυτούς. Ωστόσο, η αλλαγή είναι εφικτή. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η Γερμανία αποφάσισε να σταματήσει να τραγουδάει ότι είναι «πάνω από όλα» (“über alles”), ενώ όταν πέθανε ο Στάλιν, ο ύμνος της Ρωσίας που εξυμνούσε την εμπνευσμένη ηγεσία του πέθανε μαζί του – και ο Βλαντιμίρ Πούτιν αργότερα τον εκσυγχρόνισε και τον επανέφερε. Ως επί το πλείστον, όμως, τα αιματωβήματα λόγια που βρίσκονται σε πολλούς εθνικούς ύμνους ακούγονται σπάνια και είναι ελάχιστα γνωστά. Μπαινί κανείς στον πειρασμό να συμπεράνει ότι ελάχιστοι θα το πρόσεχαν αν τα ξεπερασμένα συναισθήματά τους ρίχνονταν σιωπηλά στο πάτωμα της αίθουσας μοντάζ της ιστορίας. ●

¹ Ο Γαλλικός Ύμνος (Rouget de Lisle), Κ.Γ. Καρπουάκης, ΕΦΗΒΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ, 1914-1917

KNOWLEDGE IS
POWER
ECONOMY IS
THE GAME

WWW.POWERGAME.GR

